

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ
ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

“ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ
ΠΑΗ ΧΑΜΕΝΟ
ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΑΙΜΑ
ΠΟΥ ΧΥΘΗΚΕ,,

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Του κ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΟΔΙΟΥ

Τ' αστροπελέκια τῶν ὄπλων μας
καὶ τῶν σαθιῶν [βροντοῦν
οἱ ἀστραπεὶς
τυφλώνουν...
Ποῦ πάτε;
Ἀπὸ δῶ πέρα δὲν περνᾶτε
(Στ. Μπολέτης)

Ενας μικρὸς λαός, φτωχός, σύντροφος
στὰ λιθάρια μιᾶς ἀγῶνης γῆς, μὰ γενναῖ-
ος, περήφανος, πιστὸς τηρητῆς τῆς παρα-
καταθήκης τῶν προγόνων του, στὴν ὀμῆ
προβολὴ τῆς βίας, στὴν ἀλαζονικὴ ἐπίδει-
ξι τῆς δυνάμεως, ἀντέταξε παλληκαρήσια,
γενναϊόφυχα τὴν ἀρνησί του. “Ὅχι, φώνα-
ξε τὸν ὑποψῆφι κατακτητῆ, δὲν θὰ σοῦ
παραχωρήσω τούτην τὴν χώρα, ὅσο φτωχὴ
καὶ ἀγῶνη καὶ ἀν εἶναι, γιατί εἶναι χώρα
τιμημένη, χώρα ποτισμένη μὲ αἷμα, ζυμω-
μένη μ' ἀγωνία, περιχυμένη ἀπὸ δάκρυα
πόνου. “Ὅχι! “Ἄν ἔχης ἐσὺ ἀναρίθμητα
στρατεύματα, ὅπλα καὶ μηχανές κι' ἄν ἀ-
φθονο ὑπάρχη τὸ χρυσάφι στὰ χέρια σου,
δὲν θὰ προδώσω τὴν ἔνδοξη ἀποστολή
μου, δὲν θὰ περιφρονήσω τὸ νόημα τῆς ἐ-
λευθερίας μου, δὲ θὰ καταπατήσω ἀπὸ δει-
λία τὴν ἴδια μου τὴν ψυχὴ ποὺ βροντοφω-
νεῖ καὶ κραυγάζει, ἀλήθεια, δικαιοσύνη,
ἐλευθερία, ἀγάπη.

Ἐμεῖς πολλοὶ δὲν εἴμαστε, ὅπως σεῖς,
ἀλλὰ ἡ ψυχὴ μας εἶναι λεονταρήσια, για-
τί κρατᾶμε ἀπὸ τὴν γενιὰ τῶν Σαλαμινο-
μάχων καὶ τῶν Βυζαντινῶν ἡρώων, για-
τί ἡ καταγωγή μας ἔρχεται ἀπὸ τοὺς τι-
μημένους ἀγωνιστὰς τοῦ 21. Στους ἀρι-
θμούς, στὰ ὅπλα, στὴν ὀλικὴ σας δύναμι,

ἔμεῖς οἱ λίγοι, οἱ φτωχοὶ, οἱ ἄοπλοι, ἀντι-
παρατάσσομε τὸ ἀδάμαστο φρόνημα, τὴν
ἀτσαλένια θέλησι, τὴν ἀμετάθετη πίστι
στὰ ἰδανικὰ τῆς φυλῆς μας.

Ενα ὄχι, γιγάντιο, μυριόστομο, ἀγέ-
ρωχο, ἀπλώθηκε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς
ἐλληνικῆς γῆς. Πῆγε στὰ ποτάμια καὶ ἔγι-
νε παράπονο, τράδηξε στὰ φαράγγια καὶ
ἔγινε κραυγὴ ὀργῆς, σκαρφάλωσε στὰ ψη-
λόκορμα ἔλατα καὶ ἔγινε τραγοῦδι λεθε-
τιᾶς, ἔφθασε στὴν Πίνδο καὶ ἔγινε χάλυ-
θας, γρανίτης, σίδηρο καὶ ὤπλισε τὰ στήθη
καὶ τὰ μέτωπα τῶν ὑπερασπιστῶν καὶ ἔγι-
νε νεῦρο καὶ ἰδρώτας στὰ κορμὰ τῶν Ἡ-
πειρωτισσῶν.

Φλόγες στὰ νέφη καὶ στὰ κύματα
κι ἀπὸ τὸ Γράμμο,
Τὸ Ἰβάν, τὴν Πίνδο,
φτάνουν χαρμόσυνα μηνύματα

(Στ. Μπολέτης)

Ἄλλὰ γιατί ἡ ψυχὴ μας σὲ τέτοιες μνη-
μες ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων νὰ γεμίξη
μόνο ἀπὸ «Θεῖα μανία», γιατί ἄραγε νὰ
πίνη ἀπὸ τὸν μεθυστικὸ κρατῆρα τοῦ ἐν-
θουσιασμοῦ, νὰ φτερώνη τὴ σκέψι καὶ νὰ
ἀνοίγη τὸ στόμα μας σὲ καυχῆσεις μόνο
καὶ ἐπαίνους; Ἄρκει τάχα τοῦ ἐγκωμίου
ὁ μελίρρυτος φθόγγος καὶ τοῦ ὕμνου ἡ με-
λωδικὴ σαγήνη; Ἡ μήπως τὸ ἀκαταμά-
χητο θάρρος ἐκείνων ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς
χρέος ἱερὸ καὶ ἀναμέτρησι εὐθύνης;

“Ὅχι! Δὲν φθάνουν τὰ λόγια, τὰ ἐγκώ-
μα, οἱ ἐπαινοὶ, οἱ μεγαλοστομίες. Ἐκεῖ-

νοι μετουσίωσαν τὸν πατριωτικὸν παλμὸν σ' ἔργα θαυμαστά καὶ κατορθώματα ἀπαράμιλλα καὶ ἡμεῖς ὀφείλομε νὰ γίνωμε ἀντάξιον διάδοχοί των. Ἔχομε τὴν ἀποστολὴν νὰ παραλάβωμε τὴν ἡρωϊκὴν σκυτάλην ἀπὸ τὰ χέρια των καὶ νὰ συνεχίσωμε τὸν ἀγῶνα στὸν εἰρηνικὸν στίβον τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, γιατί ὁ γνήσιος Ἕλληνας δὲν μιλάει τόσο, ὅσο πράττει. Ὁ λόγος του γίνεται πράξις καὶ ἔτσι μονάχα καταξιώνεται. Ὁ Ἕλληνας σκέπτεται θαθεῖα μὲ πνευματικὴ ὀριμότητα, χαράσσει ἀρχές βίου, τέμνει τὶς κατευθυντήριες γραμμὲς καὶ μὲ ἀπόλυτη συνέπεια ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη τους.

Τὶς ἀρετὲς ποὺ συνέλαβε ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς του, τὸν πόθο γιὰ τὴν ἀλήθεια, τὸν ἔρωτα γιὰ τὴν δικαιοσύνην, τὴν αὐτοπειθαρχία, τὸ μέτρο· τὶς ἀρετὲς ποὺ δέχθηκε ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό, τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀγάπην, τὴν ἀκτινοβολία τῆς χάριτος, δὲν τὶς χρησιμοποίησε μονάχα σὰν μιὰ εὐχάριστη φιλοσοφικὴ ἐνασχόλησι, «θεωρῆς εἶνεκεν», ἀλλὰ τὶς πίστεψε, τὶς ἀφωμοίωσε, τὶς ἔκανε αἷμα καὶ σάρκα του, κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ του: γι' αὐτὸ καὶ δὲν λυγίζει στὴ βία, δὲν φοβάται τὶς ἀπειλές, δὲν δειλιάζει μπρὸς στὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχή, δὲν κάμπτεται ἀπὸ τὸν ὄγκον καὶ τὴν τεχνικὴ ἀριτιότητα. Ὁ Ἕλληνας στὶς κρίσιμες στιγμὲς ἐγκαταλείπει τὶς ἀτραποὺς τῆς πολιτικῆς, παραμελεῖ τὴν ὑπολογιστικὴν ψυχρότητα, περιφρονεῖ τὰ συμφεροντολόγα παζαρεύματα καὶ τὶς ρουσφετολογικὰς ἐμπορεύσεις. Ὁλόσωμος, ὀλόφυγος παραδίνεται στὸ ὄραμά του, ἐγκαλιζέται τὸ ἐσωτερικὸ ἐνθουσιαστικὸ σκίρτημα, δένεται καὶ φιλιώνεται μὲ τὸ μόχθον, τὸν ἰδρωτῆ, τὸν ἀγῶνα, τὸ μαρτύριο.

Ὁ Ἕλληνας δὲν μπορεῖ νὰ ἀρηθῆ τὸν ἑαυτό του, τὴν κληρονομία του, τὴν πίστιν του στὶς πνευματικὰς ἀξίες, τὴν ἀνωτερότητα τοῦ πολιτισμοῦ του. Γι' αὐτὸ σκύθει καὶ δέχεται τὸ μαρτύριόν του θουβά, καρτερόφυχα, υπερήφανα, πάντα ἀγωνιστικὰ καὶ πάντα νικηφόρα.

Νά, γιατί εἶπα πρωτύτερα πῶς, ἂν ὑπάρχη μέσα μας ἔγνος θαυμασμοῦ, ἂν διασώζεται ὑπόλειμμα ἐπαίνου καὶ καυχῆσε-

ως γιὰ τ' ἀνδραγαθήματα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 40 (καὶ εἶμαι βέβαιος πῶς ὑπάρχει περίσσειμα θάμβους καὶ ἐκστάσεως), τότε ἂς ξεπεράσωμε τὰ εὐήχα, ἀλλ' ἀνώφελα λόγια, ἂς ὑπερνήκωμε τὶς μάταιες λέξεις καὶ ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς ἐνθουσιαστικῆς φλόγας, ἂς προχωρήσωμε στὸ ἀγῶνισμα τῆς πνευματικῆς ὀριμότητος σηκώνοντας τὸ ὑπέροχον βάρος τῆς πνευματικῆς μας κληρονομίας, τὸν Ἕλληνισμό καὶ τὸν Χριστιανισμό μας ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ὑπόδομὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ κρίσεως τῶν ἀξιών. Βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἱστορικὴ περίοδο ἰδεολογικῶν ἀντιθέσεων καὶ χαστικῆς ἀσαφείας. Λόγια πολλὰ λέγονται, διατυπώνονται περίτεχνα σκέψεις ὠραίες, πολὺπλοκαε, σκαρώνονται φιλοσοφικὰ συστήματα μὲ ὑποσχέσεις πολλὰς, μὲ συνθήματα ἐλκυστικὰ. Ἀλλὰ γιὰ τὸν προσεκτικὸν παρατηρητὴ ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἐπιφάνεια, ὄψιν, προσωπεῖον. Ἄν κανεὶς ἀφαιρέσῃ τὸ ἐπίχρισμα, ἂν ἀπομακρύνῃ τὸ θερμικόν, διαπιστώνει ἐκπληκτικὸν τὴν δυσσομία, ψαύει τὴν γυμνότητα, ἀνακαλύπτει τὴν ἀσχήμια.

Σήμερα ἡ θεωρία, ἡ σκέψις, ἡ πίστις εἶναι διαζευγμένες ἀπὸ τὴν πράξιν, τὴν δράσιν, τὴν ἀλήθειαν. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος προτιμᾷ τὴν ὑποκριτικὴν ἐμφάνειαν ὠραίων καὶ μεγάλων ἰδεῶν, ποὺ ἀπέχουν ὅμως ἀπὸ τῆς βίωσις τῆς πραγματικότητος. Θέλει νὰ παίξῃ ἕνα ρόλον μετεμφιεσμένου ποὺ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ ἀποκλειστικὴ πίστις, βλέπετε, στὶς τεχνικὰς κατασκευὰς, ἢ μονοπωλιακὴν πεποίθησιν του, ὅτι μὲ τὴν ἐφηρμοσμένην ἐπιστήμην καὶ τὴν ἔμφυρετικὴν ἐπιτυχία θὰ λύσῃ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς του, τὸν ὠδήγησαν στὸ σφαλὲρόν συμπέρασμα τῆς περιφρονήσεως τῶν πνευματικῶν ἀξιών.

Ἄλλ' ἢ πικρὴ γεῦσις τῆς πραγματικότητος ἐπιβάλλει σὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνας νὰ φωνάξωμε ἕνα ὄχι στὴν ἀσφυκτικὴν πίεσιν τῆς ἐποχῆς μας. Ἄν ἡ τεχνικὴ εἶναι πολὺτιμη στὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, εἶναι πολὺτιμος καὶ ὁ πνευματικὸς ὀπλισμὸς ποὺ

θα υποτάξει ευεργετικά αυτή την τεχνική. Γι' αυτό εμείς οι Έλληνες έχουμε την τεραστία αποστολή να συνεχίσουμε το έργο των ηρώων του 40 στο ειρηνικό πεδίο, όπως μας δίδαξε ο Μελίτης. Να φιλοδοξήσουμε να προβάλλουμε την κληρονομιά μας, το κεφάλαιό μας, σαν παράδειγμα στους άλλους λαούς.

Οι άλλοι λαοί μας δίνουν τα φώτα τους στα μηχανήματα, στην εκβιομηχάνιση, στον εξηλεκτρισμό, στην υπερνίκηση γενικά της ύλης. Εμείς μπορούμε να τους προσφέρουμε εκείνο που δεν έχουν ή ελησμόνησαν ότι είχαν την ελληνική συνέπεια, την αυταπάρνηση, την θυσία, τον ήρωισμό, την ανιδιοτελή φιλοσοφία, την όρθη ιεράρχηση των αξιών, το νόημα μιας αξίας ζωής. Αν θέλωμε να ζήσωμε την ελληνικότητά μας σ' όλη της την πληρότητα, ως πάρωμε παράδειγμα τους ήρωας του 40, που έβλεπαν πέρα απ' την αγάπη προς τη ζωή, που έτοποθετούσαν πιό ψηλά από την ζωϊκή όρμη και τις εφήμερες

απολαύσεις, την αξιοπρέπεια, την πίστι στα ιδανικά, την προσήλωσι στην ελευθερία. Γιατί Έλληνας ήταν εκείνος που χαρακτήρισε την ελευθερία ως «ψυχής ανάγκη νούν κεκτημένης».

Αν λοιπόν δεν τρικυμίστη μονάχα το συναίσθημα, αλλά στραφή και ο νους σε ώριμες σκέψεις ευθύνης και χρέους, ότι οφείλομε να δώσωμε τη μάχη του πνεύματος «για να μην πάη χαμένο το τίμιο αίμα που χύθηκε», τότε υπάρχει έλπις ο Έλληνησιμὸς να ξαναβρῆ τη θέση του και να ξαναπάρη τὸν ἡγετικό του ρόλο, ὄχι ρόλο κατακτήσεων, ἀλλὰ παιδείας και πολιτισμοῦ. Τότε θα μπορούμε να επαναλάβωμε τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Θουκυδίδη: «χρώμεθα πολιτεία οὐ ζηλοῦση τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα αὐτοὶ ὄντες τινὶ ἢ μιμούμενοι ἐτέρους». Τότε θα ἔχωμε τὸ δικαίωμα να διακηρύττωμε πὼς εἴμαστε οἱ ἄξιοι διάδοχοι ἐκείνων· αὐτὸ θα ἀποτελῆ τὸν καλύτερο ἔπαινο γι' αὐτούς.

ΟΤΑΝ ΔΙΑΒΑΖΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

Καθὼς διαβάξεις ἱστορία περασμένων χρόνων,
Μὴ ξεχαστῆς καὶ πῆς πὼς ὄλα καὶ γιὰ σένα εἶναι ἀπλᾶ
καὶ κλέη ὄνειρευτῆς Θερμοπυλῶν καὶ Μαραθῶνων.
Γιατὶ μετὰ, σὰν σηκωθῆς καὶ δῆς βροχή στὸ δρόμο,
καὶ πάλι τὴν ὄμπρέλλα σου θὰ πάρης σιωπηλά.

ΕΛ. ΜΑ-Ι-ΝΑΣ

Ἡ θέδη τοῦ γιαιτροῦ

ἀνάμεσα

ἐπὶ ἄτομο καὶ τὴν κοινωνία

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶναι περιληπτικὲς σημειώσεις ἀπὸ τὰ Do:
cumenta τῆς Φαρμακευτικῆς ἐταιρίας GEIGY μὲ τίτλο:
«Médecin, individu et collectivité»

Ἡ μετάφραση - διασκευή ἔγινε ἀπὸ τὸ γιαιτρό κ. Μ. Θ. Μηλιγκον

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΓΝΩΜΩΝ

Ἄρκετοὶ θὰ τὸ βροῦμε θέμα πολὺ ἀπλό· καὶ βεβαίως ἴσως εἶναι μὲ ὠρισμένες συνθήκες. Δηλαδὴ ὅταν αὐτὸ τὸ πρόσωπο ποῦ λέγεται γιαιτρός ἔμοιαζε σὰν ὅλα τὰ ἄτομα καὶ ἀσκοῦσε ἓνα ἐπάγγελμα σὰν ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ὅταν βρισκόμασταν στὴν ἰδανικὴ ἐκεῖνῃ κοινωνία ποῦ δὲν ὑπάρχουν συγκρούσεις μεταξὺ τῆς ἀτομικῆς θελήσεως καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ συνόλου. Ὅμως τίποτα ἀπὸ τὰ δύο δὲν εἶναι ἔτσι. Ὁ γιαιτρός εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ προσωπικότητα καὶ ἀσχεῖ ἓνα λειτουργεῖμα μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ποῦ δὲν βρῆκε ἰσορροπία στὶς σχέσεις ἀτομικῆς προσωπικότητος καὶ ἀνυψώσεως τοῦ συνόλου. Σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα ποιά στάσι ὀφείλει νὰ λάβῃ ὁ γιαιτρός;

Πρέπει νὰ ἀναλάβῃ τὴν υπεράσπιση τοῦ ἀτόμου, τοῦ ὁποίου ἡ ὑγεία δὲν μπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ σὲ ὑπερβολικὲς καταπονήσεις καὶ τὸ ὁποῖον ἀνέχεται ἀπὸ ἀδυναμία κοινωνικὲς ἀνταντακλάσεις ἢ ὀφείλει ὁ γιαιτρός ἀντίθετα νὰ πάῃ μὲ τὸ μέρος τῆς ἐξουσίας (εἶναι κάτι ἀπὸ τὴν δύναμι τοῦ συνόλου κι' αὐτός) καὶ νὰ δοκιμάσῃ νὰ πείσῃ τὸν ἄρρωστό του νὰ δεχτῆ τὴν τύχη ποῦ τοῦ ἐπιβάλλει ἓνας κόσμος σκληρός;

Ἡ μπορεῖ νὰ παίξῃ καὶ τοὺς δυὸ ρόλους μὲ ἐπιτυχία παρέχοντας ἔτσι τὴν ὑπηρεσία του καὶ ἐπὶ ἄτομο καὶ ἐπὶ τὴν κοινωνία;

Βέβαια κατὰ τὸν Pontoen' «κάθε πράξι τοῦ γιαιτροῦ πρὸς τὸ ἄτομο ἀνταντακλᾷ σ' ἓνα μέτρο σὲ ὁλόκληρο τὸ σύνολο κι' ὅταν ὁ ἀσθενὴς θεραπευθῇ ἐπιτυχῶς, τότε ὁ γιαιτρός δὲν ἐκπληρώνει μόνον τὸ σκοπὸ του ἀνθρωπιστικὰ πρὸς τὸ πάσχον ἄτομο, ἀλλὰ ξαναδίνει ἐπὶ τὴν ὁμάδα (κοινωνία) τὴν ἰκανότητα γιὰ ἐργασία».

Βέβαια ἔτσι δὲν λύνεται τὸ πρόβλημα: γιαιτρός - ἄτομο - κοινωνία· καὶ ἐὰν ἐξαφανισθοῦν οἱ ἔννοιες τοῦ προσωπικοῦ γιαιτροῦ (ὄχι ὑπὸ τὴν κυριολεξίαν τῶν παλιῶν χρόνων) ἢ τοῦ οικογενειακοῦ γιαιτροῦ τότε κάθε ἀσθενὴς βλέπει πὼς θὰ χάσῃ τίς δυνατότητες νὰ φωνάξῃ ἓνα γιαιτρό μὲ συναίσθηση τοῦ καθήκοντός του καὶ θὰ

φοβάται μὴ τυχὸν θεωρηθῆ ὡς μιὰ μονάδα «ικανότητος στὴν ἐργασία τῆς ομάδας».

Ὅπως ἴσως ὁ γιατρός ἔχει καθήκοντα συγκρουόμενα ὅσο ἡ κοινωνία ἐπεμβαίνει στὴν ἰατρική, ἂν καὶ πιστεύουν μερικοὶ πὼς ἡ ἀντίθεση ποὺ παρουσιάζεται εἶναι τεχνητή. Ἄλλοι φοβοῦνται ὅτι ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς συγκεντρωτικῆς διοικήσεως δὲν βλάπτει τὰ συμφέροντα τοῦ ἀσθενοῦς παρὰ ἢ προσωπικότης καὶ ὅτι συνεχῶς γίνεται ἀπροσωποποίησις (dépersonnalisation) τῆς ἰατρικῆς πρὸς βλάβην τῆς ὑγείας καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀτόμου.

Ἡ ἰατρός E. Schwarzhaupt, ὑπουργὸς τῆς ὑγιεινῆς τῆς Δυτ. Γερμανίας, σὲ μιὰ διάλεξή της δηλώνει ὅτι: «ἡ κρατικὴ ἐπέμβαση στὸ ἰατρικὸ ἔργο εἶναι ἐπικίνδυνη ὡς ἀπρόσωπη καὶ ἀνόνημη καὶ διότι ἔχει τὴν τάση νὰ συγκροτῆ ἅτομα καταπιέζοντα ἔτσι τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τους»².

Ἀνάλογες ἀντιλήψεις ἔχει καὶ ὁ Sir G. Pickering ἐκφράζοντας τὴ γνώμη κατὰ τὴν ὁποία στὴν ἐποχὴ μας ἡ ἐκπαίδευση καὶ οἱ πολιτικὲς μεταρρυθμίσεις τείνουν νὰ ξεχνοῦν τὸ ἄτομο³.

Βέβαια οἱ διάφορες ἀπόψεις ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν θέση ποὺ κατὰ καιροὺς τὰ διάφορα ρεύματα δώσανε στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀτόμου, τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, τῆς δημιουργίας τοῦ συνόλου (κοινωνίας) κλπ. Ἄσχετα πρὸς τίς αἰτίες τοῦ φαινομένου ὁ γιατρός ἐξετάζει τὴν ἀντανάκλασή τους στὴν ἰατρική:

Ο ΑΣΘΕΝΗΣ:

ΠΡΟΣΩΠΟ ἢ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ :

Ὁ γιατρός μπορεῖ νὰ εἶναι ἄνθρωπος τῆς ἐπιστήμης καὶ σύγχρονα νὰ κἀν ἄνθρωπιστικὴ ἰατρική;

Κατὰ τὸν Tournier⁴ γερὴ γνώσις τῆς ἐπιστήμης δίνει ἀξία καὶ ταπεινοφροσύνη στὴν προσωπικότητα τοῦ γιατροῦ καὶ δὲν τὴν διαφθείρει. Δὲν εἶναι σωστὴ μιὰ ψευ-

δοανθρωπιστικὴ ἀντίληψη ὅτι τάχα ἡ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση καὶ ἡ διανοητικὴ ἐνέργεια βρίσκονται σὲ ἀντίθεση μὲ μιὰ ζεστὴ καρδιὰ κοντὰ στὸ κρεβάτι τοῦ ἀρρώστου. Ὅταν βλέπουμε τὸν ἀσθενῆ ὡς ἄνθρωπο — ἀρρωστο, χρειάζεται γιὰ νὰ φτάσουμε, νὰ χυθῶμε δρασκελίσαι τὰ ἐμπόδια τῆς κυτταρικῆς βιολογίας, τὸν τοῖχο τῆς βιοχημείας καὶ τὴν ἄμμο τῆς ἰατρικῆς ψυχολογίας. Ὅπως ἴσως μερικοὶ γιατροὶ θεωροῦν τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς περισσότερο ὡς «περιπτώσεις» παρὰ ὡς μιὰ ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Ἡ νόσος ὁμως φαίνεται νὰ ἔχει κάποιον νόημα ποὺ δὲν μπορεῖ καθαρὰ ἐπιστημονικὰ νὰ ἐρευνηθῆ. Ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἐπόψεως, λέει ὁ Tournier, τίποτα δὲν ἔχει νόημα· μήτε τὸ σύμπαν, μήτε ὁ ἄνθρωπος, μήτε ἡ ζωὴ, μήτε ὁ θάνατος, μήτε ἡ ἀρρώστεια ἢ ἡ θεραπεία. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ φέρνει τὸν καθένα μας νὰ πιστέψῃ ὅτι δὲν ἔχει προορισμὸ οὔτε ἡ ὑπαρξὴ του, οἱ πράξεις του, τὸ πεπρωμένο του. Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος, συνεχίζει ὁ Tournier, ἄσχετα ἂν μελετᾶται ἀπὸ τὴν τεχνικὴ τῆς ἰατρικῆς ὡς σῶμα, ἀπὸ τὴν οἰκονομία ὡς πρᾶγμα - ὄργανο παραγωγῆς, ἀπὸ τὴν κοινωνία ὡς στοιχεῖο τῆς ἔχει καὶ ἓνα κόσμον προσωπικότητος. Ἡ ἄποψη αὕτη κάνει τὸν γιατρὸ νὰ βλέπῃ τὸν ἀσθενῆ του διαφοροτικὰ ἐνῶ βέβαια ἡ ἀρρώστεια «παθολογικὰ» παραμένει ἡ ἴδια, ἐν τούτοις ἔχει διαφορικὸ νόημα γιὰ τὸν καθένα, ἔχει μιὰ ἄλλη ἐκφραση. Μὲ τέτοια πνευματικὴ θεώρηση — ποὺ μεταδίδεται μᾶλλον ἀπὸ τοὺς μεγάλους γιατροὺς καὶ δὲν διδάσκεται στὶς σχολές — οἱ γιατροὶ γίνονται καλύτεροὶ θεραπευταί.

Ἄν ἡ ἐπαφὴ ἀρρώστου - γιατροῦ δὲν ἀποτελέσῃ τὴν «colloque singulier», τὴν «συνάντησιν μιᾶς ἐπιτοσούνης πρὸς μιὰ συνείδησιν» τότε παρουσιάζεται κατ' ἀνάγκην ἡ εἰκόνα συναντήσεως «μιᾶς ἀνάγκης μὲ μιὰ δυσπιστία» μὲ τίς θλιβερὲς συνέπειες ποὺ καθημερινὰ ζοῦμε οἱ γιατροὶ στὰ περιστατικὰ μας.

Οἱ τεχνικὲς γνώσεις, ἡ ποικιλία τῶν ἐξετάσεων, τὰ διάφορα ὄργανα, οἱ χίλιες δυὸ θεραπευτικὲς ἀγωγές, ὅλα ξερὰ δίχως

2. *Arztliche Mitteilungen 47(59), 283, 10-2-62.

3. Lancet, 2, 1149, 1955.

4. J. Amer. Med. Ass. 176, 753, 1961.

πλαίσιο ανθρωπιστικό, δέν λύνουν τήν νόσο πέρα ως πέρα.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΓΙΑΤΡΟΥ

Τό πεδίο στό όποιο καλεΐται ό γιατρός νά δουλέψη, καθημερινώς και μεγαλώνει, ή ιατρική κάθε μέρα εκτείνεται και τά καθήκοντα τού γιατρού πολλαπλασιάζονται ένώ γενικά ό αριθμός τών γιατρών σ' όλο τόν κόσμο δέν είναι άρκετός.

Ό γιατρός σήμερα πρέπει νά ένδιαφεροθῆ γιά κοινωνιολογία, βιολογία, δημοσία υγιεινή, κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, ήθικά προβλήματα. Ποῦ θά βρῆ χρόνο γι' αὐτά και ποιός θά πληρώσει τόν χρόνο πού θά δαπανηθῆ γι' αὐτή τή μελέτη; Μήπως όλα αὐτά δέν αφήνουν τó γιατρό πρακτικώς νά εφαρμόσει τήν ιατρική του όπως τήν βλέπει ό Tournier και άλλοι γιατροί; Πάντως τά πεδία τῆς ιατρικῆς ανοίγονται πολύ πέραν τῆς νόσου και στους υγιείς. Δαπανώνται ώρες γιά μιá προληπτική ιατρική πού βοηθάει στην «προσυμπτωματική διάγνωση», ή όποία θά έξασφαλίσει καλύτερα τόν άνθρωπο.

Ἡ επανάσταση αὐτή στην ιατρική προέρχεται από τήν μεταπολεμική αντίληψη περί υγείας, ή όποία δέν σημαίνει άπουσία τῆς άρρώστειας, αλλά τή συνόλη ευέξια τού ατόμου, τόσο τῆ σωματική και ψυχοπνευματική όσο και κοινωνική. Για όλα αὐτά απαιτεΐται χρόνος πολὺς και χρηματοδότηση μεγάλη. Ἴσως και γιά τó πιο πλούσιο κράτος μιá τέτοια προσπάθεια εργασίας τών γιατρών νά θεωρηθῆ φανταστική και όχι ρεαλιστική.

Ἄς σημειώσουμε πάλι ότι γιά όλα αὐτά χρειάζεται και μεγάλος αριθμός γιατρών. Αναφέρουμε τó παράδειγμα ένός κράτους — Σουηδία — με ύψηλόν επίπεδον ζωῆς γενικά πού έχει προγραμματίσει τίς ιατρικές ανάγκες μιás 20ετίας (1960 - 1980). Στά 1940 50.000 πρόσωπα εργαζότανε στις υπηρεσίες τῆς υγιεινῆς, τó 1960 100.000 και τó 1980 νομίζουν ότι θά χρειάζονται 200 - 250.000. Ὅσον άφορᾷ ιδιαίτερα γιά τούς γιατρούς,

θά χρειάζεται τó 1980 15.500 (ένώ τώρα έχει μόνο 7.000 γιατρούς).

Ἀπαιτεΐται έτσι νέα μορφή εκπαιδευσεως τού γιατροῦ σ' ένα πλαίσιο κοινωνιολογικό (κοινωνική ανθρωπολογία, ψυχολογία και άλλα έξωϊατρικά θέματα) γιά νά έχῃ τή γνώση γύρω από τίς σχέσεις ατόμου - ομάδος (κοινωνίας). Ὁ Fransworth⁵ λέει ότι «μέσα σέ μιá κρίσιμη περίοδο σάν κι' αὐτή πού περνοῦμε σήμερα, είναι άπαραίτητο οί γιατροί νά άπασχοληθοῦν και με τή φιλοσοφία και συγχρόνως νά ένθαρρύνουν τήν ήθικήν. Τó κακό τού αιώνος μας είναι ή άπουσία τού σκοποῦ και ή άγνοια τού νοήματος τῆς ζωῆς».

Γιά τά προβλήματα ποῦχει ό σημερινός κόσμος ένας άλλος επιστήμων, ό Raven, εὔχεται οί γιατροί νά κάνουν κάτι παραπάνω. «Νά μποῦν στή ζωή τῆς κοινωνίας και νά γίνουν όργανα μιás ήθικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς. Τó κάνει έβέβαια ήδη με τó νά άρνηται ώρισμένες ένέργειες και νά δέχεται σάν άνήθικες πράξεις, όπως τó πλύσιμο τού έγκεφάλου, τήν τεχνητή στείρωση, τήν τεχνητή γονιμοποίηση κ.λ.π. Ἡ ιατρική, συνεχίζει ό Raven, πρέπει νά βοηθήσει τó άτομο νά ξεπεράσει τó στάδιο πού δείχνει ένδιαφέρον μόνο ατομικιστικό και νά πάῃ σέ μιá ζωή γιά τήν υπηρεσία τού συνόλου' συγχρόνως νά πολεμήσει τά κακά τού συνόλου».

Οί νέες εὐθύνες τού γιατροῦ έχουν τó καθήκον νά εκπαιδεύουν ιατρικά άτομο και σύνολο μ' ένα πνεῦμα πού δίνει άξια στην π ρ ο σ ω π ι κ ό τ η τ α.

ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ ΙΑΤΡΙΚΗ

Λένε πός ή ιατρική γίνεται όλο και λιγότερο «προσωπική». Ἄν είναι αὐτό σωστό, τί σημασία άράγε νά έχῃ; Οί άσθενεΐς κατηγοροῦν τó γιατρό, ότι είναι «άπροσωπος» δέν δίνει στόν άσθενή παρηγορία και έξήγηση γιά τήν άρρώστεια

5. Assemblée annuelle de l' Amer. Med. Ass., 1961.

του και δέν τόν ανακουφίζει από τὸ αἶσθημα ἐνοχῆς πού τοῦ προξενεῖ αὐτή. Ὁ ἄρρωστος νοιώθει πὼς μὲ τὸ γιατρό του κάνει ἓνα διάλογο κι' ὁ διάλογος αὐτὸς μπορεῖ νὰ πάρη δυὸ διαφορετικὲς μορφές. Στὴ μιὰ μορφή οἱ συνδιαλεγόμενοι βρίσκονται στὸ ἴδιο ἐπίπεδο κι' ὁ ἓνας δίνει συμβουλές και ἐξηγήσεις οἱ ὁποῖες δέν πρέπει νὰ εἶναι ἀνεπαρκεῖς καθὼς κι' ὁ τρόπος πού δίδονται νὰ δείχνη συνομιλία ὁμοίου πρὸς ὁμοιον. Ὅπως ἔγραφε και τὸ «Saturday Evening Post», στίς μέρες μας ὁ ἄρρωστος εἶναι πληροφορημένος ἰατρικὰ πολὺ περισσότερο παρὰ πρὶν 20 χρόνια. Ἡ διανοητικότητά του και τὸ λεξιλόγιό του εἶναι ἀνεπτυγμένα ἔτσι ὥστε νὰ μπορῇ νὰ πάρη ἐνεργὸ θέση σὲ ἰατρικὲς ἀποφάσεις. Ἐέρει νὰ συζητήσῃ σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὑγεία του. Γι' αὐτὸ δέν εἶναι ἀνεξήγητο γιατί πολλές φορὲς ξεσηκώνεται ἐναντίον τοῦ «αὐταρχισμοῦ» τοῦ γιατροῦ.

Στὴ δευτέρη μορφή ὁ διάλογος εἶναι τοῦ τύπου πατέρα πρὸς παιδί. Ὁ ἄρρωστος ἔχει ἀνάγκη νὰ παρηγορηθῇ, νὰ βεβαιωθῇ και νὰ ἡσυχάσῃ. Ὁ Balint⁶ γράφει ὅτι στίς μέρες μας ὄλο και μεγαλύτερος ἀριθμὸς συνανθρώπων μας ὑποφέρει ἀπὸ τὴν μοναξιά και κάπου θέλει νὰ πῆ τὸν πόνο του. Δέν μπορούμε νὰ ἀρνηθοῦμε πὼς λίγοι καταφεύγουν στὸν ἱερέα, ἐνῶ οἱ περισσότεροι βρίσκουν στὴ διάθεσή τους συνομιλητή... τὸ γιατρό. Καὶ γίνεται τότε ὁ γιατρός ἐξομολογητής - πνευματικὸς (βέβαια ὄχι μὲ τὴ θεολογικὴ ἔννοια) και «συγχωρεῖ» ἀκόμη θὰ ἔλεγε κανεῖς ἐν ὀνόματι τῆς ἰατρικῆς δίνοντας κατευθύνσεις.

Σ' ἓνα τέτοιο πλαίσιο ὁ ἄρρωστος καταλαβαίνει τὴν ἰατρικὴ πρὸ προσωπικῆ ἄλλως ξεμακραίνει ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα γιατρό και συμβουλευέται ἀγύρτες (αὐτοὶ καταφέρνουν καλύτερα τὴν ψυχικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀσθενῆ).

Στὴν ἀπροσωποποίηση τῆς ἰατρικῆς δέν φταῖνε οἱ πολλὲς τεχνικὲς κ.λ.π. (αὐτὲς στὸ κρεβάτι τοῦ ἀρρώστου βοηθοῦν θαν-

μάσια τὸν ὀλοκληρωμένο γιατρό). Πάλι ἡ ἔννοια τοῦ οἰκογενειακοῦ γιατροῦ μόνη της μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὸ γιατρό πού «ἤξερε ὄλα τὰ τῆς οἰκογενείας ἀλλὰ δέν ἐξήταξε πραγματικὰ κανένα».

Τὰ αἶτια τῆς ἀπροσωποποίησης τῆς ἰατρικῆς φαίνεται πὼς σχετίζονται και μὲ τὴν τάση τῆς ἐποχῆς ὅπου ἡ μονὰς ἢ προσωπικὴ γίνεται σύνολον ἀπρόσωπον σ' ὄλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Τὸ θέμα ὅμως εἶναι ἂν γιὰ τὴν ἰατρικὴ και τὸν ἄρρωστο ἔχει κάποια σημασία αὐτὴ ἢ τάση. Ἡ ἀπάντηση πρέπει νὰ δοθῇ ἀπὸ τὸ γιατρό: Βλέπει τὸν ἄρρωστο σὰν προσωπικότητα ἢ σὰν ἀντικείμενο;

Πρέπει νὰ εὐχηθῇ κανεῖς νὰ ἐπανέλθουμε σὲ μιὰ «ιατρικὴ τῆς προσωπικότητος» μὲ τὴ θέση πού ὀφείλουμε συγχρόνως στίς φροντίδες τοῦ προσωπικοῦ γιατροῦ και στίς ἀρμόδιες τεχνικὲς τῆς ὀμάδος τῶν ἐιδικῶν. Πάντως ἡ ἰατρικὴ τῆς ὀμάδος δέν ἐξασφαλίζει ἐκεῖνο πού ζητάει ὁ ἄρρωστος (παράδειγμα: τὸ Νοσοκομεῖο μὲ ὄλα τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα, τὴν πλήρη διάγνωση και τὴν ἔλλειψη ὅμως ἐπαφῆς γιατροῦ - ἀρρώστου).

Ἴσως τέλος αὐτὴ ἡ ἀπροσωποποίησης τῆς ἰατρικῆς νὰ σχετίζεται και μὲ τὴν ἀπώλεια χρόνου ἀπὸ τὰ τόσα πεδία και τὰ προβλήματα τοῦ συνόλου πού ἀπασχολοῦν τὸ γιατρό. Αὐξάνονται οἱ ἀνάγκες, λίγοι οἱ γιατροί.

ἩΘΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Στὴν ἐξάσκηση τοῦ ἐπαγγέλματός του ὁ γιατρός συχνὰ συναντᾷ προβλήματα ἠθικοῖατρικὰ, μὲ τὴν εὐρεία ἔννοια και δέν γνωρίζει σὲ ποιά πλευρὰ νὰ κλίνη: στὸ συμφέρον τοῦ συνόλου ἢ τοῦ ἀτόμου;

Ἐς ἀναφέρουμε δυὸ παραδείγματα. Τὸ πρῶτο ἀφορᾷ τὸν πειραματισμὸ στὸν ἄνθρωπο ὅπου παλιὰ ἦταν κάτι σπάνιο, καθημερινῶς ὅμως γίνεται ἀπὸ τὴν ἰατρικὴ πρόοδος ἴσως ἀναγκαῖο.

Εἶναι σωστὸ ἀράγε νὰ πειραματισθοῦμε σὲ ἄτομα πού βρίσκονται ἀνυπεράσπιστα στὸ νοσοκομειακὸ περιβάλλον;

Μήπως παραβαίνουμε τὸν ὄρκο τοῦ Ἰπ-

6. «The doctor, the patient and the illness» Pitman, Londres, 1956.

ποκράτους πού όρίζει καθήκον σεβασμού τής ζωής τών άρρώστων μας;

Άρχεί έθελοντική προσφορά, νομική συγκατάθεσις για διανοητικά καθυστερημένους, συγκατάθεση γονέων για τὰ παιδιά; Είναι έρωτήματα πού δύσκολα παίρνουν απάντηση από την ανθρώπινη συνείδηση και ζητήματα για τὰ όποια ό ποινικός κώδιξ είναι άσθητός.

Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι ή ιατρική πρόοδος έξαρτάται κατά ένα μέτρο από τὰ πειράματα πού εφαρμόζονται εις τόν άνθρωπον και ότι σ' ένα τέτοιο πεδίο άτομικό και συνολικό συμφέρον συμβαδίζουν. Είναι όμως άπαραίτητο νά μετριάση κανείς λίγο τόν ένθουσιασμό του...

Ό W. Bean⁷ γράφει σχετικά με την ήθική του πειραματισμού: «Μιά από τις δυστυχίες τής έποχής μας, για την όποία είμαστε κι' οι μόνοι υπεύθυνοι, είναι ότι δίνουμε πολλή προσοχή και ένδιαφέρον στο σώμα, όχι άρκετό στο πνεύμα και σχεδόν καθόλου στην ψυχή».

Τό δεύτερο παράδειγμα είναι ό άρρωστος με κοινωνικής σημασίας άρρώστεια, ή όποία μπορεί νά βλάψη και τό άτομο και τό σύνολο. Ποιά θέση θά κρατήσει ό γιατρός π.χ. στον έπιληπτικό οδηγό, ό όποιος ξεγέλασε την έπιτροπή και έλαβε πιστοποιητικό οδηγήσεως αυτοκινήτου. Δέν υπάρχει κανείς νόμος νά τόν υποχρεώνη νά αποκαλύψη ό,τι γνωρίζει. Σε μερικά πάλι κράτη οι γιατροί απαλλάσσονται από την ευθύνη του ιατρικού άπορρήτου. Παραμένει όμως τό έρώτημα, αν πάντοτε ό γιατρός έχει καθήκον νά προστατεύη τό άτομον μάλλον ή την κοινωνίαν.

Ό γιατρός σήμερα θροσκειται πιο συχνά παρά άλλοτε μπροστά στη Δικαιοσύνη από σφάλματα ή επαγγελματική άπροσεξία. Προβλήματα ζωής και θανάτου πού κρατάει ό γιατρός στα χέρια του, όπως ή έκτρωση, ή τεχνητή γονιμοποίηση, ή στείρωση, ή αυτοκτονία, ή εύθανασία θέτουν ιατροδικαστικές άπόψεις και ένέχουν ποι-

νικήν ευθύνην. Είναι προβλήματα στα όποια έχουν θέση ή ήθική, ή θρησκεία, κοινωνικές συνήθειες, τό δίκαιον.

Τό πρόβλημα τής στείρωσεως είναι ίσως τό πιο ούσιώδες. Η παρεμπόδιση τής τεκνογονίας θεωρείται αντίθετη προς τό γενικό καλό. Στην Άγγλία, σημειώνει κάποιος, δέν περνάει έβδομάδα πού πελάτης νά μη θέλη νά υποβληθί εις τεχνητήν στείρωση.

Για την άμβλωση τὰ πράγματα αλλάζουν από χώρα σε χώρα. Σε μερικές αφήνεται ένα παράθυρο στο γιατρό ό όποιος μπορεί νά τή δικαιολογήσει για λόγους «υγείας». Για τους καθολικούς τίποτα δέν υπάρχει πού μπορεί ποτέ νά επιτρέψη έθελοντική διακοπή κησεως.

Κάτι όμως πού βάζει έρωτήματα ήθικά, θρησκευτικά και δικαστικά και καλεί τους γιατρούς νά επέμβουν, είναι ή τεχνητή γονιμοποίηση. Αν και εφαρμόζεται σε μερικές χώρες, γενικά δικαιοσύνη και θρησκεία αντίτιθενται σοβαρά.

Η δικαιοσύνη αντιμετωπίζει τὰ κάτωθι προβλήματα:

- 1) Νομιμότητα καταγωγής του συλληφθέντος διά του τρόπου αυτού.
- 2) Δυνατότητα διά τόν σύζυγον νά κάμη άγωγήν διαζυγίου επί μοιχεία.
- 3) Ζητήματα κληρονομίας.
- 4) Δυνατότητα μιās ευρείας χρησιμοποίησεως περιορισμένου αριθμού δοτών κλειστής κοινότητας (κοινοκτημοσύνη συζύγων), ή όποία θά καταλήγη έτσι σε αίμομιξία.

Πρόσφατα ή Όλλανδική ιατρική ένωση κατέδixασε την πράξη αυτή (Med. Contact, 17, 121, 1962).

Η αυτοκτονία επίσης άποτελεί κάτι για τό όποιο ιατρική και δίκαιο συγκρούονται. Κανονικά κάθε άπόπειρα πρέπει νά αναγγέλλεται στην αστυνομία. Η πράξη τιμωρείται από τό Νόμο. Ό γιατρός όμως σπανίως αναφέρει προτιμώντας νά θεωρήσει τόν άρρωστο — όπως είναι — διανοητικώς πάσχοντα.

Για την εύθανασία μερικοί ζητούν νά δοθί τό δικαίωμα στο γιατρό νά την εφαρ-

7. Clinical evaluation of new drugs, Hoeber-Harper N. Y. 1959.

μόζη στὸν ἀσθενῆ πού θὰ τὴ ζητοῦσε, ἐνώ ἄλλοι θεωροῦν κάτι τέτοιο σὰν ἀναγνώριση νομίμου ἐγκλήματος.

ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ

Ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια ἡ ἀσφάλιση ἔναντι τῆς ἀρρώστειας παίρνει θέση ὄλο καὶ πῶ σπουδαία. Αὐτὴ ἡ μέριμνα τοῦ συνόλου γιὰ τὸν ὑγιᾶ καὶ τὸν πάσχοντα ἐγέννησε προβλήματα σὰν τὴν ἐλεύθερη ἐκλογή τοῦ γιατροῦ, τὴν προφύλαξη τοῦ ἱατρικοῦ ἀπορρήτου, τὴ διπλῆ εὐθύνη τοῦ γιατροῦ ἀπέναντι στὸν ἐργοδότη (σύνολο-κοινωνία - κράτος) καὶ ἀπέναντι στὸν ἀσθενῆ του.

Προστατεύοντας τὸ κράτος τὰ συμφέροντα τοῦ ἀρρώστου καὶ τοῦ γιατροῦ μὲχρι πού μπορεῖ νὰ ἐπέμβῃ οικονομικὰ χωρὶς νὰ ἀλλοιώσῃ στοὺς πολίτες του τὴν ἔννοια τῆς προσωπικῆς εὐθύνης;

Αὐτὴ ἡ παρέμβαση τρίτου στὴ σχέση γιατροῦ - ἀσθενοῦς δημιούργησε διαμάχες μετὰξὺ διεθνῶν ἱατρικῶν ἐνώσεων, ὥστε ἔνα ἀπὸ τὰ καθήκοντα τῆς διεθνοῦς ἱατρικῆς ἐνώσεως μετὰ τὴν ἴδρυσή της στὰ 1947 ἦταν νὰ δώσῃ ἕνα «δωδεκάλογο» βασικῶν ἀρχῶν γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀσφάλεια καὶ τὸ ἱατρικὸ ἔργο. Ἡ πρώτη θεωρουμένη σὰν ἱερὴ στὸν μὴ κομμουνιστικὸ κόσμον εἶναι ἡ ἐλευθερὰ ἐκλογή τοῦ γιατροῦ ἀπὸ τὸν ἀρρώστο καὶ τὰνάπαλιν, ἐκτὸς ἐπειρωσῶν καταστάσεων.

Ἄ Ο Ρονδοεν⁸ δίνει καθαρὰ νὰ φανῆ ὅτι καὶ ὁ ἀσθενὴς τῶν Σοβιέτ ἐπιθυμεῖ ἐπίσης νὰ διαλέγῃ ἐλεύθερα τὸν γιατρό του.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο τοῦ δωδεκαλόγου θίγει τὴ σημασία ἐπαφῆς γιατροῦ - ἀσθενοῦς χωρὶς τὴν παρέμβαση τρίτου.

Ἐνα σημεῖο πού δὲν θίγει ὁ δωδεκάλογος εἶναι ὅτι σὲ μερικὰ συστήματα τὸ μυστικὸ τοῦ γιατροῦ ἐκβιάζεται. Ἄ Ο Ρονδοεν συνιστᾷ στοὺς συναδέλφους του νὰ μὴ φανερώσῃν τὸ μυστικὸ ἄσκοπα καὶ ὑποδηλοῖ ἔτσι ὅτι μποροῦν νὰ τὸ θέσουν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ὑπηρεσίας ὅταν ζητηθῇ.

8. Ἐνθ' ἄνωτ. ὑποσ. 1.

Ἄ Ο σεβασμὸς ἢ ὄχι τοῦ ἐπαγγελματικοῦ μυστικοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προσοχὴ μὲ τὴν ὁποία θὰ ἀκούσῃ ὁ γιατρός τὴν συνείδησή του. Γιὰ τὴν ὑποχρεωτικὴ ἀσφάλιση ὄλων τῶν ἀτόμων ἡ παγκόσμια ἱατρικὴ ἔνωση ἔχει τὴ γνώμη ὅτι πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται μόνο στὰ ἄτομα, τὰ ὁποία μὲ δικὰ τους μέσα δὲν μποροῦν νὰ νοσηλευθοῦν. Ἡ ἀνάληψη ἀπὸ τὸ κράτος ἐν μέρει ἢ ἐν ὄλῳ τῆς ἱατρικῆς βοήθειας ἔχει συνέπειες ὄχι μόνο οικονομικὲς ἄμεσες, ἀλλὰ καὶ συνέπειες πού καθιστοῦν τὸν γιατρό συνυπεύθυνον κατὰ ἕνα μέρος στὸ οικονομικὸν (γιατὶ κάθε ἐνέργειά του, συνταγὴ κ.λ.π. εἶναι ποσὸν ἀπὸ τὸ κονδύλιον). Ἄν εἶναι ἐλεύθερος νὰ γράφῃ ὅ,τι θέλει μπορεῖ νὰ ὀδηγῆται ἀπὸ τὶς ὑπερβολικὲς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀρρώστου ἢ ἀπὸ τὴ σκέψη πὼς κάποιος τρίτος πληρώνει καὶ ἔτσι δὲν κάνει οἰκονομία. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀναγκάζει τὴν ὑπηρεσία νὰ προβαίνει σὲ ἔλεγχο ὄχι ἂν ὁ ἀρρώστος θεραπεύεται καλά, ἀλλὰ ἂν δικαιολογημένα πῆρε αὐτὴ τὴν θεραπεία καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἡμεραγίων. Ἡ ἀτιμωσιμότητα πάλι αὐτὴ ἀναγκάζει τοὺς ἀσθενεῖς νὰ καταφεύγουν σὲ ἄλλους γιατροὺς ἐλευθέρως ἐκλογῆς οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν γνώμη τους θὰ πράξουν ὅ,τι καλὸν γιὰ τὴν θεραπεία, χωρὶς φόβο ἐλέγχου ἀπὸ τὸν «τρίτον».

Τὰ διάφορα οικονομικὰ προβλήματα πού παρουσιάζονται τώρα σ' ὄλες τὶς χώρες μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς κοινωνικῆς ἱατρικῆς, θὰ βροῦν τὴ λύση τους μόνο μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ ἱατρικοῦ σώματος τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ τὰ ἐπιλύσῃ ἀπὸ ἀνθρωπιστικὴ σκοπιά.

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΣ

Σκοπὸς τοῦ γιατροῦ καὶ λειτουργημάτων του: νὰ βοηθῇ προστρέχοντας στὸν καθενα καὶ νὰ περιποιῆται. Ζῆ κι' αὐτὸς μέσα στὴν κοινωνία ὄχι μόνο σὰν κυριαρχικὴ φυσιογνωμία ἀπλῶς ἢ κάτι σὰν ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας.

Θεραπεύει καὶ ἐπιδορᾷ βαθιὰ, συχνὰ ἀποφασιστικὰ στὴν προσωπικότητα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ ἀσθενοῦς του. Κι' ὁ ἀρρώστος

ἀφήνει τὸν ἑαυτό του μὲ ἐμπιστοσύνη στὰ χέρια τοῦ γιατροῦ. Εἶναι μεγάλη ἡ ἐμπιστοσύνη στὸ γιατρὸ καὶ ἀπὸ τὸ ἄτομο καὶ ἀπὸ τὸ σύνολο - κοινωνία.

Ἀπὸ τὴν ἐπιτηδειότητά του καὶ τὴν ὀριμότητά του ἐξαρτᾶται τὸ πῶς θὰ τὰ βγάλῃ πέρα.

Ὅμως δὲν εἶναι μόνος ὁ γιατρὸς στὴν ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν δυσκολιῶν του. Ἔχει γιὰ ὄπλα του τὴ γνώση του στὴν ἀνθρώπινη φύση, τὶς κοινωνικὲς ἐπιστήμες, τὴ φιλοσοφία, τὴν ἠθική.

Ἡ ταπεινοφροσύνη του, ἡ προσωπικό-

τητά του, ἡ ὑγίης συνείδησή του θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ δοθῇ στὴν ὑπηρεσία αὐτῶν γιὰ τοὺς ὁποίους ἐτάχθη: τὸ ἄτομο καὶ τὴν κοινωνία.

Κάθε μέρα πρέπει νὰ ἀγωνίζεται στὸ μέτωπο ποὺ χωρίζει τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία ἀπὸ τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου, μὲ προσπάθεια νὰ κρατᾶ ἰσορροπία ἀνάμεσά τους.

Ἄν τελείωνε βρίσκοντας μιὰ ὀριστικὴ λύση στὸ πρόβλημα αὐτό, τότε θὰ σήμαινε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τίποτα πλέον τὸ ἀνθρώπινο.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΡΟΝ ΤΩΝ ΖΙΖΑΝΙΩΝ

Ἄγγελοι θεριστές,
μὲ τὸ δρέπανο τῆς κριτικῆς,
κατεβήκαμε, Κύριε,
εἰς τὸν ἀγρὸν τῶν ζιζανίων.

Ὁ ζῆλος ὁ ἱερός μᾶς κατέφαγε
καὶ ἰδρώνουμε
γιὰ νὰ ξεβοτανίσουμε τὸν ἀγρὸ Σου
νὰ τὸν μεταβάλουμε σὲ κῆπο,
σὲ θερμοκήπιο.

Σωρὸς οἱ τσουνκίδες καὶ τ' ἀγριάγκαθα.

Κύριε, δὲν ἔσπειρες καλὸ σπέρμα.

Ἐμεῖς θὰ διορθώσουμε τὰ ἔργα Σου.

— Αἶντε, νὰ χωρίσουμε τὴν ἡρα ἀπ' τὸ σιτάρι.

— Δοῦλε πονηρέ!

Τὴν ὥρα τῆς σπορᾶς

μοῦ ἦλθες νὰ θερίσης;

(Μᾶς ξάφνισε ἡ φωνή Σου

καὶ μᾶς τράνταξε)

Ἄγγελοι θεριστές

ἢ δοῦλοι πονηροί;

Ἀκουμπισμένοι στὸ δρεπάνι,

ἀποκαμωμένοι, βλοσυροί,

παρατηροῦμε

τὸ μεγάλωμα τῶν ζιζανίων.

ΕΛ. ΜΑΓΝΑΣ

Σχολικαὶ καθυστερήσεις τῶν παιδιῶν

καὶ

παιδαγωγικὴ

μεταχείρισις

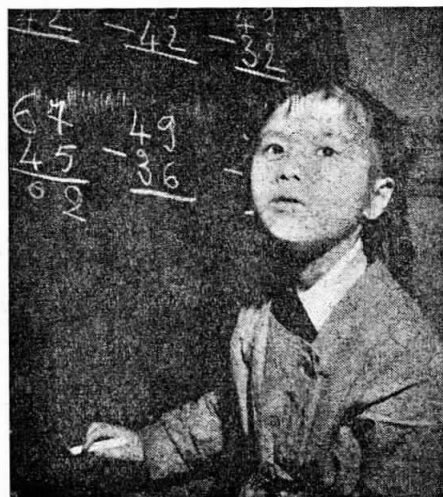
Τοῦ κ. ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

Ολα τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν μικρὰν ἢ μεγάλην καθυστέρησιν εἰς τὰ μαθήματα, δὲν εἶναι διανοητικῶς καθυστερημένα παιδιά. Ἀντιθέτως πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν φυσιολογικὴν εὐφυΐαν ἢ σχεδὸν φυσιολογικὴν καὶ εἶναι ἰκανὰ νὰ ἀναπληρώσουν τὸ κενὸν τῆς σχολικῆς καθυστέρησεως. Ἐκείνο πού χρειάζεται εἶναι ν' ἀντιληφθῶμεν τὰ αἷτια τῆς καθυστέρησεως καὶ τὰ μέσα τῆς θεραπείας.

Τὸ θέμα «τῶν παιδαγωγικῶν» καθυστερήσεων εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρον, διότι συνεπεία παιδαγωγικῶν λαθῶν αὐτὰ τὰ παιδιά δὲν ἐφθασαν ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ φθάσουν. Εἶναι ὡς ἐὰν λέγομεν, ὅτι ἕνα δένδρον ξεύρομεν ὅτι ἡμορεῖ νὰ κἀνῃ μήλα, δὲν κάνει ὅμως διότι ἀφήσαμεν ἕνα σκουλήκι ἢ κάτι ἄλλο νὰ τὸ καταστρέφῃ.

Βασικῶς κανὼν διὰ τὸν παιδαγωγὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ σπεύδῃ νὰ κἀνῃ πρόγνωσιν. Θέλω νὰ βοηθήσω τὰ παιδιά ἀπὸ τὸ στίγμα ἑνὸς χαρακτηρισμοῦ, μιᾶς πολὺ προῶρου καὶ βιαστικῆς ὅσον καὶ προκατειλημμένης διαγνώσεως, φωνάζει ἡ Herta Loewy (*), ἡ ὁποία ἠσχολήθη ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη μὲ τὴν διαπαιδαγώγησιν καθυστερημένων παιδιῶν. Ἐπιθυμῶ νὰ τὰ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν ἐ τ ι κ ἔ τ τ α ν, μέχρις ὅτου τοῦλάχιστον κανεῖς εἶναι τελείως βέβαιος ὅτι χρειάζονται τὴν ἐτικέταν διὰ τὴν προστασίαν των.

Τὸ νὰ δοκιμάζωμεν νὰ κατατάσωμεν τὰ παιδιά εἰς ἐπιδεκτικὰ καὶ ἀνεπίδεκτα ἀγωγῆς, εἶναι μεγάλο σφάλμα, διότι θὰ χρειασθῇ εἰδικὴ ἐργασία διὰ νὰ φθάσω-

μεν εἰς μίαν ὀρθὴν διάγνωσιν περὶ ἑνὸς ὄντως καθυστερημένου παιδιοῦ, ἢ ἑνὸς παιδιοῦ μὲ εἰδικὰς ἀνωμαλίας.

Ἐὰν ἕνα παιδί ἀποτυγχάνῃ εἰς ἕνα test εὐφυΐας, δὲν πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ τὸ κατατάξωμεν εἰς τὰ διανοητικῶς καθυστερημένα. Πρέπει πρῶτον νὰ βεβαιωθῶμεν ἀπολύτως ὅτι δὲν ὑπάρχει κάποιος λόγος, σωματικὸς ἢ ψυχικὸς, ὁ ὁποῖος νὰ δικαιολογῇ τὴν ἀνικανότητά του καὶ ὅτι, ἐὰν βοηθηθῇ ὀρθῶς, δὲν θὰ ἐξαφανισθῇ ἢ ἀνικανότης.

Αἷτια τῆς παιδαγωγικῆς καθυστερήσεως

a) Αἷτια ὀφειλόμενα εἰς τὸ σχολεῖον.

Θὰ διερωτηθῇ κανεῖς πῶς τὸ σχολεῖον εἶναι δυνατόν κάποτε νὰ ἐπιδρᾷ δυσμενῶς

(*) Herta Loewy: «The retarded child», London 1951.

ἐπὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν μαθητῶν; Κατὰ πρῶτον διὰ τῆς ἀκαταλλήλου ἢ ἐλαττωματικῆς παιδαγωγικῆς ὀργάνωσης. Σφάλματα κατόπιν ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἀπειρίαν ἢ τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

β) Αἷτια ὀφειλόμενα εἰς τοὺς γονεῖς.

Οἱ γονεῖς εἰθύνονται διὰ τὰς περισσοτέρας ἀδικαιολογήτους ἀπουσίας τῶν παιδιῶν των. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀρκετὸν μόνον νὰ φοιτᾷ τὸ παιδί κανονικῶς εἰς τὸ σχολεῖον διὰ νὰ μὴ εὐθύνονται οἱ γονεῖς διὰ τυχὸν καθυστέρησίν του. Ὑπάρχουν εἰς πολλὰς οἰκογενεῖας παιδιὰ πού δὲν τὰ καταλαβαίνουν, δυστυχισμένα, ἄλλα διὰ τὰ ὅποια οἱ ματαιόδοξοι, καὶ κάποτε σκληροί, γονεῖς των, δὲν θὰ ἐδέχοντο ποτὲ νὰ μὴ κατέχουν τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν τάξιν, κάτι πού θὰ ἐκολάκευε τὸν ἐγωϊσμόν των. Τρομοκρατοῦν τὸ παιδί, τὸ χαρακτηρίζουν ἀνόητον, βλάκα, τὸ ἀπειλοῦν, εἶναι ἀνίκανο νὰ τὸ βοηθήσουν ἢ νὰ τοῦ δώσουν μίαν συμβουλήν, χωρὶς νὰ θυμώσουν, καὶ τοῦ ἀφαιροῦν ἔτσι καὶ τὰ ὀλίγα μέσα τὰ ὅποια διαθέτει· τὸ κάνουν ἕνα μικρὸν ἀποτραβηγμένον ὁ ὅποιος δημιουργεῖ εἰς τὸ φανταστικὸν πεδίον μίαν ζωὴν ὀλιγότερον ἀθλίαν καὶ χάνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἐπαφήν μετὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ σχολείου.

Ἡ, ἀκόμη, τὸ παιδί εἶναι «κακοανατεθραμμένον», ἀφημέρον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς πειθαρχίαν, ἀποκτᾷ τὰ πάντα χωρὶς προσπάθειαν, δὲν φοβεῖται τὴν τιμωρίαν, τὸ κολακεύουν ἀπεριοριστως, τὸ χαϊδεύουν ἀδιακρίτως· ἄλλοτε εἶναι τὸ ἀντικείμενον πολὺ μεγάλης ἀνοχῆς, ἄλλοτε δεσποτικῆς πειθαρχίας, ἀναλόγως πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν γονέων του· ἐκμεταλλεύεται τὰς διαφορίας μεταξὺ τῶν γονέων του. Ἄλλοτε οἱ γονεῖς ὁμιλοῦν κατὰ τῶν διδασκάλων, τῶν μεθόδων, ἄλλὰ εἰς τὸ τέλος τὸ παιδί πάντοτε εἶναι τὸ θῦμα διὰ τὴν ἑλλειψὶν ἐνότητος εἰς τὴν παιδαγωγικὴν γραμμὴν, καὶ τὴν ἀσυνέπειαν εἰς τὸ ἠθικὸν πεδίον.

γ) Ἄλλα εἰδικώτερα αἷτια·

Εἰς τὰ ἀστικά κέντρα κυρίως ὑπάρχουν παιδιὰ πτωχῶν οἰκογενειῶν τὰ ὅποια δὲν ἠμποροῦν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον διότι δὲν ἔχουν ρούχα ἢ παπούτσια ἢ πηγαίνουν «μὲ μισὴ καρδιά» καὶ ἐπομένως μὲ κλειστὴν τὴν διάνοιαν ἀπὸ τὴν ἑλλειψὶν στοιχειωδῶν μέσων διὰ τὴν ζωὴν των. Παιδιὰ ἀπομεμακρυσμένων ὄρειων χωριῶν τὰ ὅποια κλείνονται τὸν χειμῶνα ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὸ χιόνι. Ἄς σκεφθῶμεν ἐπίσης τὴν καθυστέρησιν εἰς τὰ μαθήματα τὴν ὅποιαν ἐπέφερεν ὁ πόλεμος καὶ τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἀκόμη εἶναι ἐμφανῆ, ἂν καὶ ὁ πόλεμος ἔχη τελειώσει πρὸ πολλοῦ.

δ) Αἷτια ὀφειλόμενα εἰς τὸ παιδί.

Ἡ φυσιολογικὴ του κατάστασις τὸ ὑποχρεώνει κάποτε νὰ ἀπουσιάξῃ συχνὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖον καὶ αὐτὸ τὸ θέτει εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἀπέναντι τῶν συμμαθητῶν του. Καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ παιδιὰ τὰ ὅποια ὑποσιτίζονται καὶ εἰς τὰ ὅποια οἱ διδάσκαλοι σημειώνουν ἐξασθένεισιν τῆς προσοχῆς, τῆς μνήμης, τῆς θελήσεως καὶ σαφῆ καθυστέρησιν εἰς τὰ μαθήματα.

Κάποια ἀδυναμία τῶν αἰσθητηρίων θέτει κάποτε τὰ παιδιὰ τῶν ὁποίων αἱ διανοητικαὶ ἰκανότητες εἶναι ἀκέραιαι εἰς μειονεκτικὴν θέσιν. Ὁ μικρὸς μύωψ πού δὲν φορεῖ γυαλιὰ καὶ τὸν ὅποιον ἀδεξιῶς ἔχουν τοποθετήσει μακρὰν ἀπὸ τὸν πίνακα, ἢ εἰς σκοτεινὴν θέσιν· ὁ μικρὸς βαρήκοος, τοποθετημένως μακρὰν ἀπὸ τὴν ἔδραν, ἀντιλαμβάνεται ἄσχημα, ἀπαντᾷ λανθασμένως καὶ περνᾷ ὡς κακὸς μαθητῆς. Καὶ οἱ δύο ζοῦν σχετικῶς ἀπομεμονωμένοι, ξένοι κατὰ κάποιον τρόπον μέσα εἰς τὸ σχολικὸν περιβάλλον ἀπὸ τὸ ὅποιον ὀλίγα κερδίζουν καὶ ὅπου συχνὰ ἐμφανίζονται ὡς ἀπρόσεκτοι καὶ ἀφηρημένοι.

Πρέπει τέλος νὰ σκεφθῶμεν τὰ ἀπαθῆ παιδιὰ, τὰ ὄνειροπόλα, τὰ ὀκνηρὰ τὰ ὅποια τίποτε δὲν ἐνδιαφέρει, τὰ ἀεικίνητα παιδιὰ, τὰ ὅποια γίνονται ἐνοχλητικὰ καὶ διὰ

τούς διδασκάλους και διά τούς συμμαθητάς των.

Σφάλματα και έλλείψεις

Ειδικότερον θά αναφέρωμεν σφάλματα και έλλείψεις, πού αναπτύσσουν και ευνουούν πολλές «παιδαγωγικάς» καθυστερήσεις:

α) Πολύ συχνά δέν γίνεται καμμία *έξαστομίκευσις*. Δέν κάνομεν διάκρισιν του ένός παιδιού από τό άλλο· ή άγωγή από την οικογένειαν και τό σχολείον γίνεται μαζική.

Έξαστομίκευσις είναι ή πρώτη πράξις μιās άγωγής ή όποία γνωρίζει τον άνθρωπον και σημαίνει όχι μόνον νά προσπαθή νά γνωρίση ό παιδαγωγός τό παιδί, αλλά και ν' αναζητή διαρκώς τά μέσα και τούς τρόπους πού θά κάνουν αυτό ακριβώς τό παιδί ν' άνθιση.

β) Η αντίθεσις του περιβάλλοντος.

Συναισθηματική κυρίως αντίθεσις: και εδώ εύρίσκεται τό μεγάλο θέμα τής «άποδοχής» του παιδιού. Συνήθως τό περιβάλλον δέν φαίνεται έτοιμον, ούτε ικανόν νά «δεχθή» και νά βοηθήση τό παιδί όταν δέν είναι λαμπρόν εις τά μαθήματα και συναντᾶ δυσκολίας. Άλλά τότε περισσότερο τό παιδί αισθάνεται την ανάγκην ένθαρρύνσεως διά ν' άγωνισθή.

γ) Η έλλειψις προωθήσεως των πραγματικῶν κλίσεων

Συμβαίνει συχνά οί γονεΐς νά έχουν διαμορφωμένην σταθεράν γνώμην περί του μέλλοντος του παιδιού και τίποτε δέν είναι ικανόν νά την μεταβάλη. Άντί των πραγματικῶν κλίσεων τότε καλλιεργούνται άλλαί αι όποιαί δέν άνήκουν εις τό παιδί.

δ) Η έλλειψις άγωγής. Έννοοῦμεν τάς έξαιρετικώς κακάς οικογενειακάς και κοινωνικάς συνθήκας, κάτω από τάς όποιάς αναπτύσσονται πολλά παιδιά:

Η μεγάλη φτώχεια—μόνον όσοι έχουν έπισκεφθῆ ώρισμένα σπίτια των φτωχικῶν συνοικισμῶν ή των μακρυνῶν όρει-

νῶν χωριῶν μας γνωρίζουν τί θά εἴπῃ. Η φτώχεια ή όποία φέρει ζάλην. Παιδί γυμνόν, ξυπόλητον, τό όποϊον δέν τρέφεται καλά, ζῆ και κοιμάται εις ένα δωμάτιον μαζί με τούς γονεΐς και πολλά άλλα αδέρφια, όσον εύφυές και αν είναι, δέν είναι δυνατόν νά αναπτυχθῆ πλήρως διανοητικῶς.

Άλλά και ό πλοῦτος. Τά έξαιρετικῶς πλούσια σπίτια, όταν τά παιδιά ανατρέφονται με συνθήκας μαλθακότητος, χωρίς καμμίαν ώθησιν και καμμίαν διάθεσιν ν' άγωνισθουν, δέν βοηθουν άσφαλῶς τό παιδί ν' αναπτύξη τό διανοητικόν του όργανον. Αυτό είναι δυνατόν νά συμβαίνει και εις οικογενείας με μέτρια οικονομικά μέσα, όταν λείπουν οί στόχοι διά την πρόοδον και την εξέλιξιν του παιδιού.

Ένα παιδί παρουσιάζει αίφνιδίως κάμψιν εις τά μαθήματα. Μίαν ήμεραν μάλιστα ξεσπᾶ εις κλάμματα και δηλώνει ότι δέν ήμπορεῖ πλέον νά συνεχίση. Συμβαίνει κατά την διάρκειαν του σχολικοῦ έτους νά ταξιδεύουν και ό πατέρας, ό όποϊός είναι ναυτικός, και ή μητέρα. Οί γονεΐς ήσαν ήσυχοι διότι εΐχαν αφήσει τό παιδί εις την θείαν του ή όποία τό υπερηγάπα. Άλλ' ή στέρησις των γονέων έπέφερε μίαν άναστολήν εις την πρόοδον του παιδιού.

Η προτίμησις έξ άλλου του ένός ή του άλλου παιδιού μέσα εις την οικογένειαν ήμπορεῖ νά κάνη τό παιδί νά σταματήση την προσπάθειαν. Η αντίδρασις πρὸς τό σχολείον, τόν διδάσκαλον, έπίσης.

Όχι μόνον άρνητικῶς, αλλά και θετικῶς τό περιβάλλον πρέπει νά είναι έτοιμον την κατάλληλον στιγμήν νά προσφέρει εις τό παιδί διεγερσιν και ένίσχυσιν των όποϊων έχει ανάγκην. Η διανοητική ανάπτυξις είναι άγών και εις αυτόν τόν άγῶνα είναι άπαραίτητον τό στήριγμα του μεγάλου. Πού είναι τότε ή άγάπη, αν δέν αντιλαμβάνεται και δέν διακρίνη την προσπάθειαν; Η διάνοια έχει ανάγκην βαθμιαίας άνελίξεως· πῶς θά γίνη αυτό χωρίς βοήθειαν;

Τό «μη του λές πολλά, διά νά μη τό πάρη επάνω του», είναι έξαιρετικά άνόητον. Οί λογικοί και εύστοχοι έπαινοι ποτέ δέν

βλάπτουν. Ἀντιθέτως βλάπτει, ὅταν δὲν εἴμεθα ἔτοιμοι ν' ἀντιληφθῶμεν ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην προσπάθειαν. Τὸ παιδί ἔρχεται μὲ ἓνα καλὸν ἔλεγχον ἀπὸ τὸ σχολεῖον· ὁ νέος ἐπέτυχεν εἰς τὰς ἐξετάσεις του εἰς μίαν ἀνωτάτην σχολήν. Διατί νὰ μὴν ἐφορτάσῃ ἡ οἰκογένεια;

Ἔνας, ἐνήλικος πλέον τώρα, διηγεῖται πόσῃ ἐντύπωσιν τοῦ εἶχε κάνει κάποτε εἰς τὸ σχολεῖον ἡ στάσις ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ. Εὐρίσκετο εἰς τὴν Α' τάξιν τοῦ γυμνασίου καὶ εἶχε φοβηθῆ τοὺς διαγωνισμούς. Μάλιστα ἔτυχε νὰ κἀνῃ τὸν διαγωνισμὸν εἰς τὰ μαθηματικά ὁ ἐπιθεωρητής. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἔτρεμαν. Εἰς τὸ τέλος, ἀδμημονῶν ὁ μικρὸς μαθητὴς ἐρωτᾷ: «Θὰ περάσω;» — «Διατί νὰ μὴν περάσῃς, ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐπιθεωρητοῦ. Σὲ εἶδα μὲ πόσῃ προσοχῇ ἐργαζόσουν». Ἐδιδάχθη δύο πράγματα τὰ ὁποῖα ἐκράτησεν εἰς τὴν ζωὴν του: Ὅταν ἐργάζεσαι μὲ προσοχῇ καὶ ὅταν ἔχῃς προετοιμασθῆ, δὲν πρέπει νὰ φοβῆσαι.

ε) Ἡ ζωὴ τὴν ὁποῖαν ζῶμεν εἶναι συχνὰ ζωὴ μιμνήσεως καὶ ὑποβολῆς. Ἡ δὲ παιδικὴ ἡλικία εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡλικία μιμνήσεως. Ἀπαιτεῖται προσπάθεια διὰ νὰ καλλιεργῆται ἡ κριτικὴ ἰκανότης καὶ ν' ἀποφεύγεται ἡ ὑποδούλωσις εἰς ὅ,τι κάνει ἐντύπωσιν. Ἡ ἀπόκτησις κριτηρίων ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν ἀπὸ τὴν ὑπακοὴν καὶ συμμόρφωσιν εἰς ὀρισμένους κανόνας.

Διὰ τοῦτο καταδικάζονται τὰ ἔντυπα τὰ

ὁποῖα προσφέρουν μόνον εἰκόνας, ἐνῶ πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ἀνάπτυξις κριτηρίων εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς ἐνεργοῦ διανοητικῆς καὶ συναισθηματικῆς ἐργασίας τοῦ ψυχικοῦ ὄργανου.

στ) Ἡ ἔλλειψις μελέτης μορφωτικῶν βιβλίων — Παιδικῆς Κοινότητος.

Δὲν δίδομεν ὄσῃν θὰ ἔπρεπε προσοχῇ εἰς τὰς ἐξωσχολικὰς δραστηριότητας. Τὸ νὰ διαβάσῃ ἓνα ὥραϊον βιβλίον τὸ παιδί, νὰ διαβάσῃ ὁ ἔφηβος ἓνα βιβλίον μὲ ἀξιώσεις, εἶναι αὐτὰ μορφωτικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα βοηθοῦν τὴν διάνοιαν, διότι φέρουν εἰς ἐπαφὴν τὸ ἄτομον μὲ δλόκληρον τὴν ζωὴν. Ἐπίσης βοηθεῖ καὶ ἡ παιδικὴ κοινότης. Ἡ συμβολὴ τοῦ μεγάλου εἰς τὴν ὀργάνωσιν παιδικῶν κοινοτήτων εἶναι μεγάλη προσφορά.

Ἡ μόρφωσις εἶναι κατ' ἐξοχὴν θέμα ἰδεῶν. Τὸ νὰ προσφέρωμεν μορφωτικὰς ἰδέας, στόχους πρὸς τοὺς ὁποίους νὰ τείνῃ τὸ παιδί, εἶναι χρὸς τῆς με γ α λ υ τ έ ρ α ς γενεᾶς πρὸς τὴν μικροτέραν. Ὑπάρχουν τόσοι δρόμοι καὶ εὐκαιρίαι. Καὶ τὸ παιδί εἶναι ἀρκετὰ ἀγνόν, ἐλεύθερον, ὥστε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον ποῦ τοῦ ἀνοίγῃ ὁ μέγας.

Εἶναι τρομερὸν πρᾶγμα μίᾳ παιδικῇ διάνοιᾳ σταματημένη, ἢ μίᾳ διάνοιᾳ ποῦ δὲν ἦνθισεν ὅσον θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶχεν ἀνθίσει. Αὐτὴ ἡ σκέψις ἄς κἀνῃ νὰ σκεπτόμεθα μὲ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατόν καθένας νὰ βοηθήσῃ.

LEON BLOY:

“ΕΙΜΑΙ ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΠΟΥ

ΑΝΑΖΗΤΑ ΤΟΝ ΘΕΟ ΤΟΥ,,

Του π. ΙΩ. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

Τ' ὄ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ὁ μισὸς 20ὸς ἦταν ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων ζυμώσεων. Συχνὰ πάλεψε ἡ πίστις μὲ τὴν ἄρνησι. Ὁ χωρὶς Θεὸ πολιτισμὸς μὲ τὸ αἰῶνιο βάθος του τὸ Πνεῦμα. Κι' ἡ πάλῃ ἔγινε, πολλὰς φορὰς, στὸ πεδίο τῆς ψυχῆς ἐπιστημόνων καὶ λογοτεχνῶν. Ἡ ἔκθεσις τῆς ἦταν διαφορετικὴ στὴν κάθε περίπτωσι. Στὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ παρουσιάσθηκαν καὶ οἱ λιγόνυχτοι, δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ οἱ ὀδοιπόροι πρὸς τὸ πάμφωτο παλάτι τῆς πίστεως.

Ἀνάμεσα στοὺς δευτέρους ξέχωρη θέσι ἔχει καὶ ὁ γνωστὸς λογοτέχνης καὶ διανοητῆς Léon Bloy. Ὁ Bloy, συνεργάτης τοῦ «Figaro» καὶ κατόπιν τοῦ «Gil Blas», ἐδημοσίευσε πολλὰ ἔργα*, πού διακρίνονται γιὰ τὴν ἐπιθετικότητά τοῦ χαρακτηριστοῦ καὶ τὴν δύναμι τοῦ ὕφους του.

Ἄλλ' ἐδῶ δὲν πρόκειται νὰ παρουσιάσουμε τὸν καλλιτέχνη τῆς πέννας, ἀναλύοντας τὸ λογοτεχνικὸ καὶ δημοσιογραφικὸ

του ἔργο. Πρόθεσί μας εἶναι νὰ παρακολουθήσουμε σὲ λίγες γραμμὲς τὴν πνευματικὴ του πορεία καὶ νὰ τονίσουμε τὴν ἐξέχουσα θέσι του στὰ χριστιανικὰ γράμματα τῆς Γαλλίας.

★

Ὁ LEON Bloy, πὺν γεννήθηκε στὸ Perigneux στὰ 1846 πέρασε μιὰ ταραγμένη καὶ χωρὶς σκοπὸ ἐφηβεία. Στὰ δεκατέσσερα χρόνια του ἄφησε τὸ Λύκειό του γιὰ νὰ ζήσει μιὰ «ἐλεύθερη» ζωὴ. Ὅστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ 1870, στὸν ὁποῖο πῆρε μέρος, πέρασε καιρὸ χωρὶς κοσμοθεωριακὸ προσανατολισμὸ, μὲ καρδιὰ γεμάτη ἀγωνία καὶ ἀπελπισία. Τὸ μυθιστόρημά του — στὴν οὐσία ἡ αὐτοβιογραφία του — «ὁ ἀπελπισμένος» δείχνει τὴν ἀπογοήτευσί, πὺν εἶχε κουρσέψει τὴν ἀδεια ἀπὸ πίστι ψυχὴ του.

Ἐπάρχει μιὰ δλόκληρη φιλολογία τῆς ἀπελπισίας, σὰν καθρέπτης τῆς κενότητος τῆς ψυχῆς πολλῶν διανοητῶν. Στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἡ ἀπελπισία συχνὰ ὀδηγεῖ στὴν αὐτοκτονία. Μὰ αὐτὴ εἶναι πολλὰς φορὰς ἢ πὺν ἀβαθὴς, κάπως ἐπιπόλαια, συχνὰ συναισθηματικὴ. Ἡ βαθύτερη ἀπελπισία, πὺν μοιάζει μ' ἓνα πένθιμο καὶ σιωπηλὸ φάντασμα, παρ' ὄλες τίς ἐπιφανειακὰς κοιμπορημοσύνες τῆς, εἶναι πὺν τραγικὴ. Τούτῃ ἡ ἀπελπισία, γιὰ λίγο εὐτυχῶς, εἶχε κυριεύσει καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ Léon Bloy, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του. Λίγες γραμμὲς τῆς ἀποκαλύπτουν

* Ἀναφέρουμε: «Les propos d' un entrepreneur de démolitions» (1844), ὅπου ἐπιτίθεται μὲ βία ἐναντίον τῶν πὺν διάσημων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του, τὸ «Le désespéré» (1887), εἶδος αὐτοβιογραφίας, τὸ «Christophe Colomb devant les taureaux» (1890) «Le salut par les Juifs» (1892), «Sueur de sang» (1896), «Le femme pauvre» (1897), «L' invendable» (1909), «Le pèlerin de l' Absolu» (1914), «Au seuil de l' Apocarypse» (1916), «Mon Journal» κ. ἄ.

τὴν «χωρὶς ἐλπίδα» ζωὴ τοῦ νέου αὐτοῦ μὲ τὰ πλοῦσια ταλέντα καὶ τὴν «ἐλευθερίαν» (διάβαζε ἀσυδοσία). Ἐγραφε στὸν φίλο του Ernest Helto:

«Αὐτοὶ ποὺ ὄνειρεύονται ἢ περιμένουν, ὅπως κι' ἐμεῖς τὸ κάνουμε, τὴν λάμψη τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀνόητοι καὶ τρελοῖ... Ζῶ χωρὶς νὰ σκέπτομαι τὸ μέλλον, χωρὶς ἐλπίδα, μὲ ἕνα βαθὺ τραῦμα στὴν καρδιά μου... Εἶμαι τραυματισμένος στὴν πίστι μου, στὴν ἐλπίδα μου καὶ στὴν ἀγάπη. Δὲν κοινωνῶ πιά, δὲν προσεύχομαι. Δὲν μπορῶ νὰ βρῶ μέσα μου τίποτ' ἄλλο παρὰ ἕνα σκληρὸ καὶ ἄγριο αἰσθημα ἐναντίον ἑνὸς Θεοῦ τόσο σκληροῦ καὶ τόσο ἀχάριστου...» Καὶ ἀργότερα σ' ἕνα του γράμμα, στὴν ἀρραβωνιαστικιά του, ἔγραφε: «Μοῦ γράφεις γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Θὰ προσπαθῶ νὰ ἐτοιμασθῶ γιὰ νὰ κοινωνήσουμε μαζί... Ἄλλὰ τούτῃ ἡ ὡραία συμβουλή, ποὺ μοῦ δίνεις, εἶναι καὶ μιὰ εὐκαιρία νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ τὴ μεγάλη θλίψη ποὺ πέρασα. Ποτὲ δὲν ἔπαυσα νὰ ἀγαπῶ τὸν Θεὸ καὶ πάντα ἔνοιωθα τὸν πόθο νὰ δώσω τὴ ζωὴ μου γιὰ τὴ δόξα Του. Πέρασα ὅμως καὶ στιγμὲς ποὺ ἡ παιδική μου εὐσέβεια ἔσβησε, τὸ πνεῦμα τῆς προσευχῆς λησμονήθηκε. Ἐνοιώσα τότε νὰ δημιουργῆται μέσ' στὴν καρδιά μιὰ βαθεῖα πληγὴ, ἕνα τραῦμα ὀδυνηρὸ, καθὼς δὲν μποροῦσα νὰ ξαναβρῶ τὴν παλιά μου εὐσέβεια. Τότε, συχνὰ σήκωνα τὸ ἀνάστημά μου ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, γιατί νόμιζα ὅτι μεῖς εἶχε ἐγκαταλείψει... ἦταν γιὰ μένα τότε ἕνας Κύριος σκληρὸς, τρομερὸς γιὰ ὅσους τὸν ἀγαποῦν...».

Ἡ φράσις τῆς ἀποκαλυπτικῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς «ποτὲ δὲν ἔπαυσα νὰ ἀγαπῶ τὸν Θεὸ καὶ πάντα ἔνοιωθα τὸν πόθο νὰ δώσω τὴ ζωὴ μου γιὰ τὴ δόξα Του», μᾶς ὀλοκληρώνει τὴ μορφή τοῦ Bloy τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Ὁ Bloy ἦταν, ὅπως σημειώνει καὶ ὁ βιογράφος του Ch. Pflieger, «ἕνας διανοητῆς ἀνίκανος ν' ἀπελπισθῆ τελείως, γιατί τὸ μυστήριον τοῦ Ἀπειροῦ, ποὺ εἶχε κατασκηνώσει στὸ βάθος τῆς καρδιάς του, δὲν τοῦ τὸ ἐπέτρεπε. Ἡ πίστι αὐτῆ τὸν

ἔκανε νὰ παλεύῃ μὲ μεγαλύτερο πάθος κι' ὀρμή».

Τούτῃ ἡ πάλη στα μαῦρα χρόνια τῆς ἀμφιβολίας ἦταν τὸ σωσσίδιον, ποὺ τὸν κράτησε νὰ μὴ καταποντισθῆ στὰ σκοτεινὰ νερὰ τῆς ἀπελπισίας, ὡς στὴν ὥρα ποὺ ξαναζωντανεψε στὴν καρδιά του ἡ ἀγάπη στὴν προσευχὴ καὶ στὴ λατρεία. Ἐγινε — ὅπως ὁ ἴδιος γράφει — ἕνας «ἀτρησ τ ο ὕ Θε ο ὕ». Ἐνοιώσε ὅτι «ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου». Συγχρόνως ἡ παρακολούθησις τῆς λειτουργίας καὶ ἡ Θ. Κοινωνία ἔγιναν ἕνα φυσικὸ καθήκον γιὰ τὸν Bloy, ἢ μᾶλλον μιὰ γιορτὴ. Καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὴ λατρεία κρατῶντας μιὰ φράσι ἀπὸ τὸ κείμενό της, ποὺ ἐπανελάμβανε ὅλη τὴν ἡμέρα.

ΤΟΥΤΗ ἡ ἐποχὴ — γύρω στα 1880 — ἦταν ἡ ἐποχὴ τῆς «ἀνανήψεως» τοῦ Léon Bloy. Στὴν περίπτωσί του δὲν ἔχουμε τὴν ἀπότομη μεταστροφή ἑνὸς Claudel, οὔτε τὴν αἰφνίδια ἐπιστροφή ἑνὸς Papini. Τὸ ἀστραφτερὸ φῶς μπρὸς στὴ Δαμασκὸ ἐδῶ τὸ ἀντικατέστησε ἡ αὔρα τῆς προσευχῆς καὶ τῆς λατρείας. Ὁ Θεὸς μέσα στὸν «Οἶκον του» «ἔψαυσε» τὸν μεγάλο διανοητῆ καὶ τοῦ σιγοψιθύρισε: «Ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν». Καὶ ὁ Bloy «ἀνένηψε» καὶ ἔκανε ἀπὸ τότε κέντρο τῆς ζωῆς του τὴν πίστι στὴν Αἰωνιότητα.

Τὸ Ἀπειρο, ἡ αἰωνιότης ἔπαιξε βασικὸ ρόλο στὴ ζωὴ τοῦ γάλλου συγγραφέως. Τὸ Ἀπειρο γιὰ τὸν Bloy δὲν ἦταν ἕνα φιλολογικὸ ἐπινόημα, οὔτε μιὰ φιλοσοφικὴ ἔννοια. Ἦταν μιὰ πίστις δυνατὴ. Ὁ Bloy πεινοῦσε γιὰ τὸ Ἀπειρο. Τὴν ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα ὅταν ξυπνοῦσε, μέσα στίς δουλειές του καὶ τὴν ὥρα ποὺ βυθιζόταν ἐν σὺλλογῇ, μιὰ δυνατὴ πείνα, ἕνα ἄπληστο πόθο ἔνοιωθε Ἐνὸς ἀπειροῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ παρουσία μέσα μας καὶ γύρω μας εἶναι τόσο ἀληθινή, ὅσο καὶ τοῦ πεπερασμένου κόσμου. Καὶ ἀκόμα περὶ σσότερο: τὸ ἄπειρο ξεπερνᾷ καὶ περιβάλλει τὸ πεπερασμένο.

Ἄλλὰ μήπως ὁ Leon Bloy ἔμενε στὴν ἔννοια τοῦ Ἀπειροῦ χωρὶς τὸν ἄπειρο

Θεό; Όχι. Γιατί κάτι τέτοιο θά ήταν άρνησις τοῦ ἀπειροῦ. Μόνο μὲ τὴν πίστι στὸν Θεό, τὸ ἄπειρο εἶναι ἄπειρο, ἡ αἰωνιότης εἶναι αἰωνιότης.

Μὰ καὶ τὸν Πατέρα δὲν τὸν νοιώθουμε μὲ τὸ λογικό. Ἀναζητήστε τον μὲ τὴν πίστι. Ἀναζητήστε τον ὅπως οἱ ἅγιοι, ἀνοίγοντάς του, μὲ τυφλή ἐμπιστοσύνη τὰ χέρια σας καὶ τὴν καρδιά σας καὶ δεχθῆτε τον μὲ ταπεινώσει. Καὶ τότε μέσα στὴ νυχτιά, θὰ πέσετε στὸ στήθος ἐνὸς φίλου, καὶ ὁ φίλος αὐτὸς δὲν θὰ εἶναι ἄλλος παρὰ Ἐκεῖνος. Αὐτὸ συνέβη καὶ στὸν γάλλο διανοητὴ μας, πὸν ὄταν ἔνοιωσε κοντά του τὸν Κύριο τοῦ ἀπειροῦ ἔγραψε (Journal 1896 - 1900) τοῦτες τὶς λίγες λέξεις: «Φίλος τοῦ Θεοῦ! Λυγμοὶ μοῦ ἔρχονται ὅταν σκέπτομαι τὸ θέμα αὐτό».

Ἡ θεορῆ τούτη πίστις ἦταν τὰ φτερά πὸν ζητοῦσαν ν' ἀνεβάσουν ψηλά τὸν Βλοῦ. Ἀλλ' ὑπῆρχαν καὶ τῆς γῆς οἱ ἔλξεις, πὸν τὸν τραβοῦσαν στὰ χαμηλά. Ὅπως ὁ ἴδιος λέει, ὁ πόνος, ἡ θλίψις, τὸ κακὸν ζητοῦσαν μόνιμη κυριαρχία στὴν ψυχὴ του. Καὶ τότε, σὰν τὸν Ἰακώβ, ὁ Βλοῦ πάλευε μὲ τὸν Κύριο γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ μείνῃ πάντα ὁ δέκτης τῶν ἀγαθῶν τοῦ Οὐρανοῦ... «Εἶμαι, ἔγραφε, ἕνας φτωχὸς ἄνθρωπος, πὸν ἀναζητᾷ τὸν Θεό του, καλῶντας Τον μὲ λυγμοὺς παντοῦ».

Ὁ Βλοῦ ἀκολούθησε στὴν νίκη τὸν Ἰακώβ. Νίκησε παίρνοντας χάρι καὶ δύναμι γιὰ νὰ μείνῃ πάντα πιστός.

ΜΑ ἡ πίστις τοῦ γάλλου διανοητοῦ δὲν ἦταν κάτι πὸν τὸν ἔσπρωχνε στὴν παθολογικὴ ἐνδοστροφία, σ' ἕνα νοσηρὸ ἀκίνητο ἐνδοσκοπισμό. Ἦταν πίστις πὸν τοῦ ἔδινε μιὰ προσταγή. Τὴν προσταγή τῆς ἀποστολῆς. Ὅσο περισσότερο ἕνας ἄνθρωπος ζῆ πνευματικά — καὶ τὸ πετυχαίνει ὅταν μὲνῃ ἐνωμένος μὲ τὸ Πνεῦμα — τόσο εἶναι γεμάτος ἀπὸ τὸν πόθο νὰ μεταδώσῃ καὶ σ' ἄλλους τὸ μήνυμα τοῦ Πνεύματος.

Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν Léon Bloy πὸν ἔνοιωθε τὴν ἀνάγκη, τὸν πολῦτιμο θη-

σαυρὸ πὸν βρῆκε, νὰ τὸν μοιρασθῆ μὲ τοὺς «ἀδελφούς του». «Τὶς πεποιθήσεις του νὰ τὶς μεταδώσῃ καὶ σ' ἄλλους μὲ τὸν λόγο καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του», σημειώνει ὁ βιογράφος του Ch. Pflieger. Διότι σὰν βαθὺς χριστιανὸς ὁ Βλοῦ πίστευε πὸς δίπλα στὴν ἱερὴ ἀποστολὴ τοῦ κλήρου, καὶ οἱ λαϊκοὶ ἔχουν ἕνα μεγάλο ἔργο νὰ πραγματοποιήσουν. Ἡ ἱεραποστολὴ εἶναι ἔργο ὅλης τῆς ἐκκλησίας.

Τὴν ἀποστολὴ του αὐτὴ κατὰ κύριο λόγο, πραγματοποιοῦσε μὲ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο, πὸν ὠφέλκει καὶ ὠφελεῖ πολλούς. «Ξέροντε, σημειώνει ἕνας μελετητῆς του, ὅτι πολλὲς πονεμένες καὶ ἀνήσυχες καρδιές, ὅπως καὶ σὲ καρδιές, πὸν πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴ δικαιοσύνη, ὁ Βλοῦ ἔδωσε πολλὰ καὶ ὅτι μένει καὶ σ' ἄλλους νὰ δώσῃ. Διότι τὰ βιβλία του ξεχειλίζουν ἀπὸ πνεῦμα Χριστοῦ, πνεῦμα ἱεραποστολικῆς καὶ δυνάμεως. Σπάνιο εἶναι νὰ βλέπῃ κανεὶς λαϊκοὺς νὰ κρατοῦν ψηλά μὲ ἱερὴ καύχησι τὸ λάβαρο τῆς πίστεως, ὅπως τὸ κράτησε ὁ Βλοῦ, πὸν ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς προτεργάτας τῆς Χριστιανικῆς ἀναγεννήσεως στὴ Γαλλία.

Μὰ παρ' ὅλα ὅσα ἔκανε ὁ Βλοῦ ἔνοιωθε — ὅπως πρέπει καὶ ὁ καθένας συνειδητὰ πιστὸς νὰ νοιώθῃ — ὅτι ἦταν ἕνας ἀσχερῆς δούλος». Γιατὶ εἶχε πολὺ βαθειὰ μέσα στὴ συνείδησί του, ὅτι μπορούσε κι' ἄλλα πολλὰ νὰ κάνῃ. Ἦταν ἀπὸ τοὺς πιστούς, πὸν ἐξέταζε τὸν ἑαυτό του μὲ πρῶσιμα τὶς «παραλείψεις» του καὶ ὄχι μόνον τὶς ἁμαρτίες του. Τοῦτο φαίνεται παραστατικὰ ἀπὸ μιὰ ὑπέροχη ἐπιστολὴ του σ' ἕνα φίλο του, πὸν ὑπάρχει στὸ «Ἡμερολόγιο» τῶν ἐτῶν 1913 - 15.

«Τὸ χειρότερο κακὸ δὲν εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ νὰ μὴ κάνῃ κανεὶς τὸ καλὸ, πὸν μπορεῖ νὰ κάνῃ. Εἶναι ἡ ἁμαρτία τῆς παραλείψεως... Ἐνας πὸν θὰ παρακολουθοῦσε καθημερινῶς τὴν πρώτη λειτουργία, θὰ μ' ἔβλεπε συχνὰ νὰ κλαίω. Δὲν σκεπτόμουν τότε τὶς ἁμαρτίες μου, πὸν πολλὲς ἀπ' αὐτὲς ἦταν καὶ μεγάλες. Σκεπτόμουν αὐτά, πὸν μπορούσα νὰ κάνω καὶ δὲν τὰ εἶχα πραγματοποιήσει... Ὁ Θεὸς μοῦ εἶχε δώσει συναίσθησι τοῦ καθήκοντος καὶ τὸν

πόθο του 'Απείρου... προσόντα με τὰ ὁποῖα μποροῦσα νὰ εἶχα γίνει ἕνας ἅγιος. Ἔγινα ἕνας ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων... Δὲν ἔγινα αὐτὸ πὸν ὁ Θεὸς ἤθελε ἀπὸ μένα, εἶναι βέβαιο. Ὅλο ὄνειρευόμουν, ἀντιθέτως, αὐτὸ πὸν ἤθελα ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ τῶρα, στὰ 68 μου χρόνια, χωρὶς νὰ ἔχω τίποτ' ἄλλο στὰ χέρια μου, παρὰ χαρτιά. Ἄ, καταλαβαίνω ὅτι ἴσως δὲν θὰ με πολυπιστεύετε καὶ θὰ τὰ πάρετε αὐτὰ σὰν μιὰ ταπεινολογία. Ἄλλοίμονο ὁμῶς! Ὅταν εἶναι κανεὶς μόνος μπρὸς στὸ Θεό, στὴν εἴσοδο ἑνὸς σκοτεινοῦ δρόμου, τότε διακρίνει καὶ ἐξετάζει καλύτερα τὸν ἑαυτὸ του καὶ βλέπει πόσο ὑστερεῖ...».

Μὲ τέτοια βαθειὰ συναίσθησι — ἀνάβλυσμα θερμῆς πίστεως — πορεύτηκε ὡς τὴν ὥρα τοῦ θανάτου ὁ διάσημος λογοτέχνης. «Σὰν ἕνα εὐτυχισμένο παιδί πὸν πάει ταξίδι. Κι' ὅταν βρέθηκε μπρὸς στὴν εἴσοδο τῆς ἄγνωστης χώρας ἢ ἐμπιστοσύνη του στὸν Κύριο τοῦ ἀπείρου, τὸν ἔκανε νὰ βεβαιῶνῃ κάποιον φίλο του ὅτι «χωρὶς φόβο πῆγαινε νὰ συναντήσῃ τὸν Ἰησοῦ στὴν Αἰωνιότητα». Πέθανε τὸ 1917.

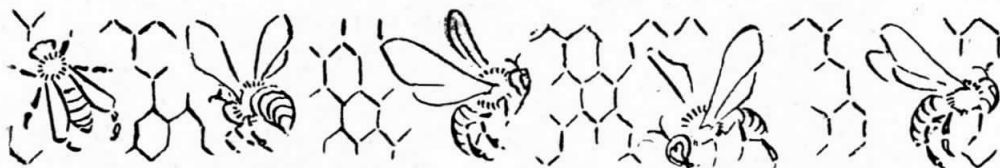
Ἡ ἐπίδρασίς του στὴ Γαλλία καὶ πρὸ πέρα στάθηκε σημαντικὴ. Ἡ πνευματικὴ κίνησις τῆς χώρας του τὸν ἔνοιωσε σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους προδρόμους τῆς Χριστιανικῆς ἀναγεννήσεως τῶν γαλλικῶν γραμμάτων. Ὁ J. Calvet, πὸν ἀσχολήθη-

κε μετὸ σύγχρονον αὐτὸ κίνημα, σημειώνει γιὰ τὸν Bloy: «Τὸ ἔργο του εἶναι πλούσιον, τὸ στυλ καὶ ἡ εὐσέβεια τῆς ἀκτινοβόλου ψυχῆς του νεανικὴ καὶ εὐχάριστη. Ἡ πνευματικὴ του ἐπίδρασις ὑπῆρξε σημαντικὴ στοὺς συγγραφεῖς τῆς γενεᾶς του».

★

Σ τὴν περίπτωσι τοῦ Leon Bloy, ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ Charles du Bos (βλ. «Ἀκτίνες 1961 σ. 318 - 325) δὲν ἔχουμε τοὺς ψυχικοὺς τρανταγμοὺς ἑνὸς Mauriac ἢ τὴν αἰφνίδια ἐπιστροφή στὸ Χριστὸ ἑνὸς Ἑρν. Ψυχάρη. Ζήσαμε τὴν ἡρεμὴ πορεία τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὸν κλονισμὸ στὴν στερεή, ἀκλόνητη Πίστι. Τούτῃ ἡ πορεία ταιριάζει περισσότερο στὸν μέσον ἄνθρωπον, πὸν συχνὰ νοιώθει τὸ βάθος τῆς πίστεως νὰ φεύγῃ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του. Ταιριάζει στὸν πνευματικὰ ἀδιάφορον μεταπολεμικὸ διανοητὴ, καὶ τοῦ δείχνει τὸν ξεχασμένον δρόμον πρὸς τὸ Χριστό: τὴ λατρεία καὶ τὴν προσευχὴ. Εἶναι τὸ μονοπάτι πὸν φέρνει στὴς «Βηθλεὲμ τῆς χώρας». Δύσκολο, ἀγκαθερὸ μονοπάτι. Μὰ τόσο ἀπαραίτητο γιὰ κάθε ψυχὴ, πὸν ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῆς ἐποχῆς μας καὶ συγχρόνως νοιώθει τὴν ἀνάγκη τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης.

ΤΟ "ΣΧΕΔΙΟ,"

Στά δύσκολα χρόνια του δεύτερου πολέμου και της Κατοχής, ο αγώνας για την επιστροφή του λαού μας στο χριστιανικό ιδεώδες επέτυχε κατακτήσεις που δεν είχαν προηγουμένο στην νεοελληνική ιστορία. Αυτή η εποχή που ιστορούμε, άρχισε γύρω στα 1938, με την εκδοσι των «Ακτινών» και η πρώτη περιόδός της έκλεισε, τα Χριστούγεννα του 1946, με τη «Διακήρυξι, προς τον Έλληνικό λαό» της «Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων».

**

Θά μπορούσαμε να επιγράψωμε την εξιστόρησι των μετά την Διακήρυξι γεγονότων, με τον τίτλο: «Τό μήνυμα για μιὰ νέα εποχή». Είναι ο ίδιος τίτλος με τον οποίο, τον Απρίλιο του 1948 άρχισαν στις «Ακτινες» τὰ μετά την Διακήρυξι «άρθρα γραμμής» με περιεχόμενο τὰ βασικά σημεία του Σχεδίου για τή θεωρία του Χριστιανικού Πολιτισμού, του ίδιου συγγραφέα. Η Διακήρυξι, έγραφαν τότε οι «Ακτινες», ήταν ένα χρέος μας απέναντι στον έλληνικό λαό. Ο λαός μας έδέχτηκε τό μήνυμα της Διακήρυξεως με δίψα που κανείς δεν είχε φαντασθή. Όχι μόνον αυτό. Σάν απάντησις στη Διακήρυξι έφταναν τώρα από την Ελλάδα και από τό έξωτερικό εκδηλώσεις σημαντικής πνευματικής στροφής προς τον Χριστιανισμό.

Ο Έλληνικός λαός, σάν να έλεγε με τή στάσι του απέναντι στο πνευματικό αυτό κίνημα: «Είμαι πρόθυμος ν' ακολουθήσω τήν χριστιανική γραμμή. Όδηγήστε με, από δω κι' εμπρός, έσεεις, οι πιστοί».

Ένα μήνυμα καινούργιο, λοιπόν, χρειαζότανε για τον λαό μας, ή συνέχεια στο μήνυμα της Διακήρυξεως. Πριν όμως απ'

αυτό, ήταν ανάγκη, με ειλικρίνεια και θάρρος να λεχθή, ότι τό χριστιανικό στρατόπεδο ώφειλε να δώση, με όλες του τις δυνάμεις, έσωτερική μάχη εξυγιάνσεως, που θά ήταν αποφασιστική για τήν καλή ή κακή συνέχεια του αγώνος. Αυτή ήταν ή «μάχη του δάθους», μέσα στις ίδιες τις τάξεις των πιστών, δοσμένη από αυτούς τους ίδιους. Για τήν επίμονη, προφητική θά λέγαμε, αυτή πρόσκλησι σε αυτοκριτική των χριστιανών, εϋθως μετά τήν Διακήρυξι, έγράψαμε στο τεύχος Φεβρουαρίου 1962, στο «Θέατρο της ζωής».

**

Άρκετά κεφάλαια του «Σχεδίου» της θεωρίας «προς ένα χριστιανικό πολιτισμό» έδημοσιεύθηκαν στις «Ακτινες» (αργότερα τὰ άρθρα αυτά αναδημοσιεύθηκαν τό 1957 στο δίβλίο «Για ν' ανοίξη ο Δρόμος»).

Τό «Σχέδιο» δεν ήταν μιὰ έπιστημονική μελέτην μόνον, όσονδήποτε περισπούδαστη και εύσυνείδητη. Ήταν κάτι άλλο, παραπάνω. Αποτελοϋσε τήν θεωρητική διατύπωσι ενός ώλοκληρωμένου πνευματικού αγώνα δεκαετιών. Ήταν τό «έργο ζωής» του συγγραφέα του, έργο που τό κινούσε ζωντανή πίστι και μεγάλη αγάπη για τον λαό μας και τό χαρακτήριζε θαθεία σπουδή των προβλημάτων του πολιτισμού της εποχής μας.

Πριν τελειώση ή δημοσίευσι των άρθρων αυτών, τό «Σχέδιο» μεταφράσθηκε όλόκληρο στην αγγλική. Άρχες του 1949, στάλθηκε, πολυγραφημένο, σε προσωπικότητες της διεθνούς χριστιανικής διανοήσεως διαφόρων όμολογιών, με τήν παράκλησι να τό μελετήσουν και να γράφουν τις απόψεις τους για τό περιεχόμενό του.

Οί κριτικές και παρατηρήσεις των αποδεκτών του Σχεδίου ήταν εξαιρετικά ενθαρρυντικές. Έτσι, τον Ιανουάριο του 1950, το Σχέδιο τυπώθηκε σε διδλίο πάλι στην αγγλική, από τις εκδόσεις «ή Δαμασκός» και κυκλοφόρησε ευρύτερα, στην Ερώπη και την Αμερική.

Η «Χριστιανική Ένωσις Έπιστημόνων της Ελλάδος» (και κοντά της ή πλατύτερη χριστιανική κίνησης που συνεργαζόταν με την Ένωσι) το παρουσίασε στο διεθνές κοινό. Σε άλλη ευκαιρία ίσως σημειώσουμε περισσότερα για τις γραπτές εκδηλώσεις των προσωπικοτήτων, από όλο τον κόσμο, που απάντησαν στην αποστολή του διδλίου. Μαζή με τις αντίστοιχες εκδηλώσεις για τή Δ ή λ ω σ ι του 1946, δίνουν μια ιδέα για τή θέσι που πήρε τότε απέναντι στο διεθνές πνευματικό κοινό, όχι μόνον ή κίνησης, που παρουσίαζε το διδλίο, αλλά ή Ελλάδα ολόκληρη. Η κατά μέγα μέρος συμμοριτοκρατούμενη και εμπόλεμη με τον κοιμμουνισμό Ελλάς, αυτή «ή άτυχη χώρα», όπως τήν χαρακτηρίζαν τότε διεθνώς, έδινε με τις πνευματικές εκδηλώσεις που ίστορούμε «ένα μάθημα εις τον κόσμο», όπως έγραψε τότε ο Daniel-Rops (μιά από τις σημαντικώτερες μορφές της γαλλικής επιστήμης και λογοτεχνίας). Αξίζει να παραθέσωμε εδώ ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από το σχετικό άρθρο του Daniel - Rops. Δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 1948, στη γαλλική έφημερίδα «La France Catholique» (μετάφρασις του δρίσκεται στη σελίδα 579 του τόμου 1948 των «Ακτίων»).

«Πέραν από τα απογοητευτικά παιγνίδια της έσωτερικής και έξωτερικής πολιτικής», έγραφε ο άρθρογράφος, «υπάρχουν γεγονότα που ο αντίκτυπός των δεν μπορεί να είναι άμεσος, αλλά τα όποια, παρ' όλον τουτο αποτελούν αποφασιστικά σημεία εις τήν εξέλιξιν της Ιστορίας.

Πόσοι άρα γε γνωρίζουν ότι από τήν μικράν αυτήν χώραν (τήν Ελλάδα), με τήν όποian τόσο δεσμοί μās συνδέουν, εξέκίνησεν ένα κίνημα πρωταρχικής σπουδαιότητας, που είναι ίσως κεκλημένον να δείξη εις ολόκληρον τον κόσμο ποian θέ-

σι πρέπει να καταλάβη όριστικώς...

Δέν γνωρίζω καμμian άλλην χώραν της γής, εις τήν όποian να έλήφθη πρωτοβουλία τόσοσ μεγάλης σημασίας... Η Ένωσις διετύπωσεν ήδη ένα ακόμη σημαντικώτερον κείμενον, (έννοει το Σχέδιον) που αποτελεί αληθινόν καταστατικόν χάρτην του πολιτισμού, σύμφωνα με τα χριστιανικά δεδομένα. Άγγω άν οι κύριοι αντιπρόσωποι εις τον Ο.Η.Ε. έχουν ύπ' όψει των τάς διακηρύξεις των Έλλήνων Έπιστημόνων. Όσονδήποτε και άν τους συνιστώμεν να τάς μελετήσουν δεν θα ήτο άρκετόν. Ασφαλώς δεν θα προφερθούν κάτω από τους θόλους του μεγάρου Σαγιώ (Σημ. εκεί συνεδρίαζε τότε ο Ο.Η.Ε.) μέσα εις τρεις μηνας λόγων λόγια σφώτερα και ούσιωδέστερα από αυτό το σοβαρόν και άπλουδν μάθημα, που δια μian ακόμη φοράν ή αιωνία Ελλάς έδωσεν εις τον κόσμο».

Από τήν Άγγλία, μια άλλη προσωπικότης, ο Ernest Williams (φυχή του κινήματος πνευματικής επιστρατεύσεως που συμβολίστηκε με το γράμμα V από το πολεμικό σύνθημα Victory - Νίκη και ένας εκ των πρωτεργατών της «Παγκοσμίου Χριστιανικής Ηγεσίας» (International Christian Learship) έταξίδεψε επί τουτο στην Ελλάδα, για να έλθη σε προσωπική επικοινωνία με τον συγγραφέα του Σχεδίου και με τήν χώρα του. Ας ακούσωμε τον ίδιο, στον άπολογισμό του ταξιδιού του. («My European Journey, εκδοσις Pardy & Son, Bournemouth, Άγγλία, σελ. 16, 18).

«Το μνημειώδες αυτό έργον, χωρις καμμια άμφιβολία, είναι προωρισμένο να αποδοή κλασσικό διδλίο σύγχρονης χριστιανικής σκέψεως και δράσεως. Το διδλίο τουτο μου έγέννησε τήν επιθυμία να πάω και να γνωρίσω από κοντά τον λαό που, έπειτα από μια μακρά περίοδο δοκιμασιών, μπόρεσε να προσφέρη ένα τόσο δημιουργικό έργο... Ο κόσμος ολόκληρος φωνάζει αποζητώντας τους χριστιανούς ήγέτας... Η Ελλάς μπορεί κάλλιστα να είναι προωρισμένη να αποκριθί εις τήν επίκλησιν αυτήν και να οδηγήση τον κόσμο πάλι, όπως το έκανε εδώ και 2.500 χρόνια...»

Λίγα χρόνια αργότερα, στά διεθνή συνέδρια τῆς Χάγης, τῆς International Christian Leadership, οἱ σύμβουροι ἀκούνε ἀπό τὸ στόμα τοῦ συγγραφέως τοῦ Σχεδίου (προσκαλεσμένου τιμητικὰ ἀπὸ τὴν πρόεδρο τοῦ Συνεδρίου, τὴν ἀείμνηστη Βασίλισσα τῆς Ὀλλανδίας Βιλελμίνη, μὴ πραγματικὰ πνευματικὴ ἡγεμονίδα) τὴν σύνοψιν τοῦ ἴδιου κινήματος, σὲ δύο σχετικὲς εἰσηγήσεις. Καὶ χειροκροτοῦν θερμότατα, παρ' ὅλο πὺ ἢ μία ἀπὸ αὐτὲς τίς εἰσηγήσεις κατέληγε σὲ θαρραλέα αὐτοκριτικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ. (Ἡ δευτέρη δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος Ἀπριλίου 1957 τῶν «Ἀκτίων» μὲ τίτλο «Διὰ τὴν ὑπερπηδηθῆ τὸ δῆλημα»).

**

Περισσότερα ἀπὸ δέκα χρόνια ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν δύσκολη ἀλλὰ ἀγωνιστικὴ καὶ ὠραία ἐκείνη ἐποχὴ. Ἦσαν χρόνια εἰρήνης ἀλλὰ ἀδρανείας πνευματικῆς. Καὶ περιμένομε τὴν ἀφύπνισιν.

Ὅμως, καμμιά ἐμφάνισι τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος στὴν ἱστορία μας δὲν πάει χαμένη, ἐπειδὴ συμβαίνει ἔπειτα νὰ σταματήσῃ ἢ νὰ κρυφτῇ γιὰ κάμποσο διάστημα. Καθῆκον δικό μας εἶναι νὰ διατηροῦμε τὴν εὐαισθησίαν μας, (ἢ μελέτη τῆς πνευματικῆς ἱστορίας δοηθᾶι σ' αὐτό) νὰ εἴμαστε ἱκανοί, πάντοτε, γιὰ νὰ συλλάβωμε τὰ καινούργια μὴνύματα, πὺ θὰ στείλῃ κάποτε τὸ ἴδιο Πνεῦμα, μὲ νέα πιθανὴν μορφή.

Ἴσως εἶναι στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, νέος κύκλος ἀνθρώπων, ἔπειτα ἀπὸ νέα προσπάθεια, σὲ μεταγενέστερη ἴσως ἐποχῇ, νὰ ἐγκλωπώθῃ τὸ πολιτιστικὸ αἴτημα. Πάντοτε ὅμως θὰ εὔχεται κανεὶς νὰ ξανανθίσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ πάλι, καὶ ὁ περιούσιος λαὸς τῶν πιστῶν, ἢ παληὰ «καλλιέλαιος» πὺ πρωτάκουσε τὸ μὴνυμα ἐκεῖνο στὴν Ἑλλάδα.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Τὸ κατ' ἔτος ὀργανούμενον φροντιστήριον ἀγωγῆς θὰ λειτουργήσῃ ἐφέτος ἀπὸ τῆς 6ης Νοεμβρίου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» (Γριβαίων 3, πάροδος Σκουφᾶ 62 τηλ. 624.600). καθ' ἑκάστην Τετάρτην 7 — 9 μ. μ.

Τὸ ἐφετεινὸν φροντιστήριον εἰς δύο τριμηνιαῖα μὴνύματα διὰ τὴν περίοδον 1963 - 64 θὰ ἔχῃ ἀντιστοίχως ὡς θέματα:

- 1) Ἡ ψυχικὴ ὑγιεινὴ τοῦ παιδιοῦ
- 2) Τὸ παιδί καὶ ὁ χαρακτήρ

Τὸ φροντιστήριον τοῦτο, προοριζόμενον κυρίως διὰ τὰς μορφωμένας μητέρας, ἡμποροῦν νὰ παρακολουθήσουν καὶ ὅσοι ἀσχολοῦνται, λόγω τοῦ κλάδου των, μὲ τὰ θέματα τῆς ἀγωγῆς.

Αἰτήσεις συμμετοχῆς διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ περιοδικοῦ, ἀπαραιτήτως γραπταί, ὑποβάλλονται εἰς τὴν γραμματεῖαν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός».

Τι σκοπιὰ τῶν «Ἀκτίνων»

ΑΙ «ΦΛΥΑΡΙΑΙ»

Περίοδος ἰδιαίτερης κακοπαθείας πολλῶν ἱερῶν περιοχῶν ἀποδαίνει παρ' ἡμῖν ἢ ἐκάστοτε προεκλογικὴ περίοδος. Ἡ πατριδα, ὁ λαός, ἡ δημοκρατία, ἡ «εὐημερία», ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη, οἱ κίνδυνοι τοῦ Ἔθνους κ.λ.π. κ.λ.π. γίνονται ἀντικείμενα τῆς φλυαρίας τῶν ἐξωστῶν καὶ τοῦ χειμάρρου τῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων, ὁ ὁποῖος κατακλύζει τὴν ἐλληνικὴν γῆν. Ἡ περίοδος τῆς προεκλογικῆς εὐθυνολογίας περὶ πάντα θὰ παρέλθῃ, ὁ πολιτικὸς βίος θὰ εὕρῃ τὸν ...μετεκλογικὸν του ρυθμὸν καὶ τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ συνεχίσωμεν τὴν ράθυμον μακαριότητά μας διὰ τὴν αὐριανὴν πορείαν μας ἢ ὁποῖα, εἴτε μᾶς ἐνοχλεῖ εἴτε ὄχι, πρέπει νὰ εἶναι εἰς διαφορετικὰ μέτρα, λόγῳ τῆς ἐνεργοῦ παρουσίας μας εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν χῶρον.

Ἄλλ' ἀκριβῶς τὸ θέμα εἶναι ὅτι τὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ συμβοῦν ἔτσι. Ὁ λαός, ὅσον καὶ ἂν αἱ δυνατότητές του εἶναι περιωρισμένα, καλεῖται, μὲ τὴν ψήφον του καὶ μὲ τὴν ὄλην παρουσίαν του, νὰ δώσῃ τὸ μέτρον τῶν ἀπαιτήσεών του καὶ τοῦ ἤθους τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας.

Καὶ αἱ ἀπαιτήσεις μας ἀπὸ τοὺς πολιτικούς τῆς χώρας πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἀρθοῦν πολὺ πέραν καὶ ἄνω τῶν φλυαριῶν. Φλυαρίαι δὲ δὲν εἶναι μόνον αἱ λογοκοπίαι τῶν μεγαφώνων. Θὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸν Πλάτωνα διὰ νὰ σημειώσωμεν τὴν κριτικὴν ποῦ θέλομεν. Ὁ θαυμάσιος αὐτὸς δραματιστὴς τῆς ἰδεώδους πολιτείας δὲν ἐφείσθη εἰς τὴν κριτικὴν του οὔτε τῶν σπουδαίων ἐκείνων ἀνδρῶν, τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Περικλέους, προκειμένου νὰ δώσῃ τὸ μέτρον τῶν ἀπαιτήσεών του ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν. Λέγει ὅτι καὶ αὐτοὶ ἡστόχησαν εἰς τὰ ἔργα τῆς πολιτικῆς των ζωῆς καὶ συνέβαλαν

καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Πατρίδος τῶν «ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ γεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τοιοῦτων φλυαριῶν ἐμπληχάσι τὴν πόλιν». «Καὶ αὐτοί, δηλαδὴ, —διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν περικοπὴν εἰδικοῦ μελετητοῦ καὶ πολιτικοῦ— οἱ ἄριστοι καὶ οἱ μεγαλοφύεστεροι, δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ἐκπληρώσουν τὸν ὀρθὸν καὶ κύριον σκοπὸν τῆς πολιτικῆς. Δέχθησαν καὶ αὐτοί, καθὼς ὄλοι, τοὺς παραδομένους σκοποὺς τῆς καὶ χρησιμοποίησαν τὰ συνηθισμένα τῆς μέσα. Σὲ τεχνικούς συνδυασμοὺς τῶν μέσων ἐξαντλεῖται ὄλη ἡ σημασία τῆς πολιτικῆς των δράσης. Ἐμείναν καὶ αὐτοὶ στῆ σχετικότητα τῶν καθημερινῶν περιστάσεων καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀνέβουν στὴν ἀντικειμενικὴ σκοπιὰ τοῦ ἔσχατου σκοποῦ τῆς ἀληθινῆς πολιτικῆς δράσης. Ἐμείναν ξένοι πρὸς τὴν ἰδέαν. Δὲν ἐνδιαφέρθησαν γιὰ τὴν ἠθικὴν τάξην καὶ πειθαρχίαν καὶ γιὰ τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην καὶ προσκολλημένοι στὴν τεχνικὴ μόνον ἐξάρτησιν τῆς πολιτείας, τὴν ἀφῆκαν ἔρμαιον στὴν ἠθικὴν διαφθορά καὶ τὴν διάλυσιν».

Ἐὰν διὰ τὸν Περικλῆ ἔλεγε αὐτὰ, τί θὰ ἔλεγε διὰ τὴν σύγχρονον πολιτικὴν ἡγεσίαν ὁ Πλάτων;

ΤΟ ΘΕΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Πρέπει νὰ ἀντιληφθῶν σαφῶς οἱ πολιτικοὶ μας ὅτι τὸ μέτρον τῶν ἀπαιτήσεών μας ἐξικνεῖται πολὺ πέραν τῶν «τοιοῦτων φλυαριῶν». Εἰδικώτερον δὲ νὰ αἰσθανθοῦν ὅτι ἀπαιτοῦμεν ἐξυγίανσιν τοῦ ἤθους τοῦ πολιτικοῦ βίου. Βεβαίως τὸ ἤθος αὐτὸ πάσχει τόσον πολὺ ὥστε θὰ ἦτο οὐτοπία νὰ ἀναμένωμεν μίαν πλήρη ἐξυγίανσιν. Οὔτε καὶ εἶναι ἀρμοδιότης τῆς στήλης νὰ ἀνεύρῃ τὴν ὁδὸν τῆς τελείας ἐξυγιάσεως. Ἐμπορεῖ ὅμως νὰ σημειωθοῦν καὶ ἐδῶ δύο ἀπὸ τὰ πολλὰ ποῦ συνιστοῦν τὴν νόσον καὶ τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ πεδίον... βολῆς τῶν ψηφοφόρων. Τὸ πρῶτον εἶναι ὁ ἐ π α γ γ ε λ μ α τ ι σ μ ὸς εἰς τὴν πολιτικὴν, καρπὸς μᾶς ἀκορέστου ἰδιοτελείας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν

ένας ο οποίος έρχεται εις τήν Βουλήν διὰ νὰ ἐκφράσῃ τήν βουλὴν τοῦ ἔθνους, μεταβάλλεται εις ἐπαγγελματίαν τοῦ βουλευτικοῦ θώκου (μὲ γενναῖον μισθόν, ἀσφάλειαν, σύνταξιν, παντοειδεῖς ἀτελείας κ.ο.κ.) ἀλλοιώνεται ριζικὰ ὁ χαρακτήρ τῆς ιδιότητος τοῦ ὡς ἐκπροσώπου τοῦ ἔθνους δι' ἓνα λειτουργήμα τόσον καιρίας σημασίας. Τὸ δεύτερον εἶναι ἡ μ ι κ ρ ο π ο λ ι τ ι κ ῆ. Ὁ ρόλος τῶν πατέρων τοῦ ἔθνους, κατὰ τὰς ὁμολογίας των, ἐξαντλεῖται εις μικροεξυπηρητήσεις πολιτικῶν φίλων. Συχνὰ ἢ εὐθύνῃ δι' αὐτὸ ρίπτεται ἐπὶ τοὺς ὄμους τῶν ψηφοφόρων. Ἰσως, εις ἓνα βαθμὸν νὰ εὐθύνωνται καὶ αὐτοί. Πάντως ὁ μὲν εις τὸ σύνολον ἢ εὐθύνῃ θαρύνει τοὺς «ἐπαγγελματίαις» τῆς πολιτικῆς οἱ ὅποιοι δι' οὐδὲν ἄλλο ἐνδιαφέρονται πλὴν τῆς ἐπανεκλογῆς των.

ΤΟ «ΟΛΕΘΡΙΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ»

Β ἀλὰ νὰ μὴ ἀποσταλῇ παρατηρητὴς εις τήν Ρωμαιοκαθολικὴν Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ. Καλὰ νὰ μὴ ἰδρυθῇ «μόνιμον παρ' αὐτῷ γραφεῖον». Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ μέχρι τοῦ νὰ χαρακτηρίζεται, εις ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ συνέδριον τῆς Ρόδου «ὡς ὀλέθριον ὀρθοδόξως καὶ ἐθνικῶς» τὸ πρᾶγμα καταντᾷ ἐξωφρενικόν.

Βεβαίως ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας (ἂς παύσῃ κάποτε, εις τὰς ἐπισήμους τουλάχιστον ἀνακοινώσεις, ἢ χρῆσις τοῦ ὄρου «Ἐκκλησία» ὅταν αὐταὶ ἀναφέρονται εις τὴν «διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας» ὡς ἐὰν μόνον ἢ διοικήσις εἶναι «ἡ Ἐκκλησία») καθόλου δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔχη βασίμους λόγους πού νὰ δικαιολογοῦν μίαν κάπως σκληρὰν στάσιν ἔναντι τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὅποιον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, δὲν παύει τὰς προκλήσεις του ἔναντι τῆς Ὀρθοδοξίας (π. χ. συνέχισις τῆς ἀπαρადέκτου Οὐνίας), ἀλλ' ἀκριβῶς δι' αὐτοὺς δὴ τοὺς λόγους ἔπρεπε νὰ πείσῃ περὶ τούτου καὶ τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἐν αἷς καὶ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κων) πόλεως ἢ ὅποια εἶχε καὶ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ...«ὀλεθρίου!.. ὀρθοδόξως» συνεδρίου. Αὐτὰ ἐ-

λέχθησαν ἤδη πολλαχόθεν κατὰ κόρον. Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ σημειώσωμεν ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ θέματος ὅτι ἡ νοστροπία τῆς παντελοῦς ἀπομονώσεως τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν δὲν εἶναι νοητὴ μέσα εις ἓνα κόσμον ὁ ὁποῖος κατήγησε μία γειτονία καθ' ὃν χρόνον μάλιστα γίνονται προσπάθειαι προσεγγίσεως τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ πᾶσαν κατεύθυνσιν. Ἡ «ἔνωσις» τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναμφισβητήτως εἶναι δύσκολος καὶ ἀποτελεῖ στόχον εις τὸν ὅποιον θὰ φθάσωμεν μετὰ μακρὰς καὶ δυσκόλους διεικλύσεις. Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις τοῦ διαλόγου τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν εἶναι παραδεκτὴ, ἰδίως ὅταν ἡ ἄρνησις διὰ τὸν διάλογον προβάλλεται ἀπὸ τοὺς κατέχοντας τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπομένως ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν τίποτε.

ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ

Ε κ τῆς αὐτῆς ἀφορμῆς τοῦ συνεδρίου Ρόδου πρέπει νὰ σημειωθοῦν μερικαὶ ἀντιφάσεις αἱ ὅποιαὶ τὸ ὀλιγώτερον προκαλοῦν ἀπορίαν.

Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας μας ἀρνεῖται τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀποτελούσης ἐχθρὸν τῆς Ὀρθοδοξίας. Ταυτοχρόνως ὁ μὲν εὐρίσκειται εις ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὸν προτεσταντικὸν κόσμον. Ἀποτελεῖ μέλος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, μετέχει εις τὰ ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς συνέδριά του δι' Ἐπισκόπων ἐκπροσώπων τῆς καὶ τέλος διατηρεῖ ἀδιάκοπον τὴν ροὴν τῆς ...δόσεως τοῦ Συμβουλίου τούτου μὲ τεραστίας ποσότητος εἰδῶν διατροφῆς διὰ τῶν ὀσείων κυρίως συντηροῦνται πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔργα προνοίας. Ἰδίως εις τὰς ἐπαρχίας. Διατί αὐτὸ ἄνευ ...διαμαρτυριῶν; Μήπως, ἂν κρίνωμεν μὲ τὴν νοστροπίαν μερικῶν ...φρουρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, εἶναι ὀλιγώτερον «ἐχθροί» οἱ προτεστανταί;

Ἡ ἄλλη ἀνακολουθία ἀναφέρεται εις τὸν ρόλον τὸν ὅποιον ἐπιφυλάσσει ἐκάστοτε ἢ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας εις τὴν Πολιτείαν. Πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἢ Ἱερὰ Σύνοδος διετύπωσε διὰ τὴν πολιτείαν τὸ

μέγιστον ὄριον θαρειῶν ἐκφράσεων πού ἐπιτρέπουν (;) τὰ ἀρχιερατικά της χεῖλη, ὅτι ληστεύει τὴν Ἐκκλησίαν, ἕνας ὑφυπουργός εἶναι «ἀρχιλήσταρχος» κ.ο.κ. Τώρα ὅμως, ἐν ὄψει τοῦ συνεδρίου Ρόδου ἀπεφάσισε «ὅπως τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ συνοδικῶν Μητροπολιτῶν μεταδῆ παρά τῷ κ. Προέδρῳ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀξιόσηπα ῥ' αὐτοῦ τὴν ματαίωσιν τοῦ συνεδρίου τῆς Ρόδου, ὡς ὀλεθρίου ὀρθοδόξως καὶ ἐθνικῶς». Λοιπὸν τὴν θέλει τὴν ἀνάμειξιν τῆς πολιτείας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά θέματα ἢ ὄχι; Ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν τὴν θέλει, καὶ καλῶς ποιεῖ. Διὰ τὴν ἐπικαλεῖται;

ΤΟ ΣΙΩΠΗΛΟΝ ΑΝΘΩΝ

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι συγκεχυμένοι αἱ πληροφορίες περὶ τοῦ τί ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὸ Βιετνάμ, τὸ θέδιον εἶναι ὅτι ἐκεῖ συγκρούεται ἡ ἐκπροσώπησις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ τοῦ Βουδδισμού. Ἡ πρώτη ἐπιβάλλεται (διὰ τῆς βίας) ἀλλ' ἡ δεύτερα νικᾷ. Καὶ τελικῶς ὁ Χριστιανισμὸς ἠττάται. Διότι ἀπλουστάτα ἡ κοινή γνώμη δὲν κάθεται νὰ κἀνῃ τὴν διάκρισιν μεταξὺ ἐκπροσώπου καὶ ἐκπροσωπούμενου. Καὶ ἔτσι τὸ μῆνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως ἐκπροσωπεῖται, γίνεται ὄχι ἀπλῶς «σκανδαλὸν ἢ μωρία», ἀλλὰ ὠμὴ πρόκλησις. Βεβαίως δὲν εἶναι πρώτη φορά πού ὁ Χριστιανισμὸς δεινοπαθεῖ ἐν τῷ προσώπῳ διαφόρων ἀτόμων προκειμένου νὰ καλύψουν ὑπὸ τὴν σκιάν του συμφέροντα, φανατισμούς, ἀπολυταρχικὰς ὀρέξεις καὶ τόσα ἄλλα ταπεινά. Ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε ὁ χριστιανικὸς κόσμος πρὸ πολλοῦ νὰ ἔχη συνεισθῆ, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἐν μέσῳ 1963 ταιαύτη ἀθλιότης. Καὶ ἐν προκειμένῳ θὰ πρέπη ἀπὸ τὴν παγκόσμιον χριστιανικὴν ἡγεσίαν νὰ καταδικασθῆ ἀτέγκτως ὁ ἀπαράδεκτος θρησκευτικὸς πόλεμος τοῦ Ντιέμ. Τὸ περίεργον μέχρι τῆς στιγμῆς εἶναι ὅτι τὸ Βατικανόν, τοῦ ὁποῦ ὑπηρετὰι θέλουν νὰ ἐμφανίζωνται τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Ντιέμ, παραμένει ἕνα «σιωπηλὸν ἄνωθεν», ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὄχι μόνον νὰ ἀποδοκιμάσῃ

τὰ ἐκεῖ γινόμενα, ἀλλὰ νὰ μὴ συγκρατήσῃ τὴν ὀργὴν του. Ἐλπίζομεν, ὅτι ὅτι δὲν ἔγινε μέχρι τῆς στιγμῆς πού χαράσσονται αἱ γραμμαὶ αὐταί, θὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΙΣ

Μετὰ διετίαν, πάλιν καλὰ, ἀπὸ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου ἀνεκινήθη τὸ θέμα τῆς ἰδρύσεως πανεπιστημιούπολεως καὶ ἐψηφίσθη ὁ σχετικὸς νόμος ὥστε νὰ ἀρχίσῃ ὄντως ἡ ἐκτέλεσις ἐνὸς ἔργου τὸ ὁποῖον ἀπέβη ἐντελῶς ἀπαραίτητον. Ἀσφαλῶς μέσα εἰς τὴν διετίαν αὐτὴν θὰ ἐδόθη ὁ χρόνος νὰ μελετηθοῦν ἐκατέρωθεν αἱ λεπτομέρειαι τοῦ νομοσχεδίου. Φοβούμεθα ὅμως ὅτι, ἐκατέρωθεν, δὲν ἐλήφθη μέριμνα διὰ τὴν κατοχύρωσιν τοῦ ἀδιαδλήτου τῶν πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ παρακολουθοῦν καὶ χειρίζονται ὑπευθύνως τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Διότι ἡ πρόβλεψις καθ' ἣν δύνανται αἱ πανεπιστημιακαὶ ἀρχαὶ ἀνευ διαγωνισμοῦ νὰ ἀναθέτουσιν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, δὲν διασφαλίζει τοὺς πανεπιστημιακοὺς διδασκάλους. Βεβαίως ὑποτίθεται ὅτι τὸ ἦθος τῶν, κατὰ τεκμήριον τοῦλάχιστον, ἐγγυᾶται διὰ τὸ ἀδιάδλητον. Ναί, ἀλλὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ὑπαρξις, ἔστω καὶ ἐλαχίστων, σκανδάλων ὡς τὸ περυσινὸν τοῦ Πολυτεχνίου περὶ τὴν εἰσαγωγὴν φοιτητριάς ἢ τὸ κάπως παλαιότερον μὲ τὸ ὁποῖον ἠσχολήθησαν τὰ δικαστήρια (ἀφεῶρα ἀτασθαλίας περὶ τὴν βαθμολογίαν γραπτῶν), ἀπαιτοῦν καὶ τὴν πλήρη τυπικὴν προφύλαξιν αὐτῶν τούτων τῶν καθηγητῶν ἀπὸ παντὸς κινδύνου ὑποφίας ἢ καθυστερήσεως ἐνὸς ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν ὅτι θὰ λύσῃ τὴν σημερινὴν τραγελαφικὴν κατάστασιν τῆς ἀνωτάτης παιδείας. Ἡ μὲν μέλλουσα πανεπιστημιούπολις θὰ... λύσῃ ὅλα τὰ σχετικὰ προβλήματα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ κύριοι καθηγηταὶ ἄς φροντίσουν νὰ «νοικοκυρευτῇ» λίγο τὸ «σημερινὸ χάλι». Μὲ ἀρχὴν τὸν σεβασμὸν τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ χρόνου τοῦ φοιτητοῦ ἡμποροῦν νὰ γίνουσι μερικὰ πράγματα ἀπλᾶ, ἀλλὰ ἅλута ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου, ὅπως λ.χ. τὸ πρόγραμμα μαθημάτων νὰ γίνῃ συνε-

**Ἀπὸ τὴν σκοπιὴ
τῶν
ὀνομασιῶν**

**ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΡΓΑΤΑΙ**

Φίλε κ. Διευθυντά,

Εἶναι πολλὰ γνωστὸν τὸ πρόβλημα τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν ποὺ εὐρίσκονται κατὰ δεκάδας χιλιάδων εἰς χώρας τῆς Εὐρώπης σχεδὸν ἐγκαταλειμμένοι ἀπὸ τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι δὲ γνωστὴ καὶ ἡ ἀποτυχοῦσα προσπάθεια ἀποστολῆς 12 ἱερέων εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ τὰ ἐπουλώσουν μερικὰς μόνον πληγὰς ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ξενιτευμένων ἀδελφῶν μας. Ἡ χαιρετισθεῖσα ὡς καλὴ ἐκείνη ἀπαρχὴ ἐματαιώθη, λόγῳ συγκρούσεως ἀρμοδιοτήτων! Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐγκατάλειψις συνεχίζεται...

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ καταχωρήσω ἐν συνειδήσει ἑσταλέσαν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν Γερμανί-

χέας, χωρὶς κενά, οἱ «οὐρές» τῶν γραμματειῶν καὶ τῶν ταμείων, τὰ πανάκριθα πολυγραφημένα ἐγχειρίδια (σελίδα καὶ δραχμὴ εἶναι ἀπαράδεκτον), ὁ ἐγκαίριος καὶ εἰς ἐνιαίον πρόγραμμα καθορισμὸς τῶν ἐξετάσεων κ.ο.κ. Δι' αὐτὰ τὰ μικρὰ πράγματα ποὺ καταταλαιπωροῦν καὶ ἐξευτελίζουν κάποτε τοὺς φοιτητὰς μερικοὶ ἐκ τῶν κ.κ. καθηγητῶν ἀδιαφοροῦν προκλητικῶς. Ὅσοι ὅμως ἀντιλαμβάνονται τὴν σημασίαν των καὶ τὰ φοιτητικὰ θέματα ἄς ἀγωνισθοῦν δι' αὐτὸ τὸ «νοικοκύρεμα».

Ο ΤΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ

Πρὸ ἡμερῶν ἀνεγράφη ὅτι οἱ κάτοικοι ἐνόγως χωρίου τοῦ Ναυπλίου ἐσπατάλησαν εἰς τὰ «μπουζούκια καὶ τίς μπύρες» 100.000 δρχ. κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς πανηγυριοῦ. Τὸ ποσὸν δὲ αὐτὸ προήρχετο κυρίως ἀπὸ δάνεια, τὰ ὅποια μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχον λάβει ἐκ τῆς Τραπεζῆς.

Τὸ γεγονός προκαλεῖ τὴν εὐλογον ἐκπληξιν ὄλων καὶ τὴν κατάκρισιν τῶν ἀστῶν διὰ τοὺς χωρικοὺς, οἱ ὅποιοι κατεσπα-

δος Ὁρθοδόξου, Γραμματέως τοῦ περιοδικοῦ: *Orthodoxe Stimmen*. Ἀποτελεῖ θεομὴν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ διαμαρτυρίαν. Ἄς τὴν διαβάσωμεν:

«Ἐν Wilhermsdorf) Mfr, 1.9.1963

Ἀξιότιμε κ. Κ.

Ἐν πρώτοις νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ἐγκαρδίως διὰ τὴν τακτικὴν ἀποστολὴν τῆς «Ζωῆς τοῦ Παιδιοῦ». Οἱ μικροὶ μαθηταὶ μου εἰς τὰ θερησκευτικὰ εἶναι μὲ τὸ περιοδικὸν ἐνθουσιασμένοι, ὅπως ἐπίσης δεικνύουν πρόοδον εἰς τὴν πνευματικὴν των ζωὴν.

Ἦδη ἔρχομαι πάλιν νὰ σᾶς ζητήσω τὴν βοήθειάν σας, καὶ σᾶς καθικετεύω: Προσπαθήσατε νὰ κάμετε ΠΑΝ ΤΟ ΔΤΝΑΤΟΝ (τὰ γράμματα εἶναι τῆς ἐπιστολογράφου) διὰ νὰ ἡμπορέσουν τελικῶς νὰ βοηθηθοῦν οἱ φιλοξενούμενοι Ἕλληνες ἐργάται. Σᾶς παρακαλῶ ἐπ' αὐτοῦ, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου.

Χιλιάρδες Ἑλλήνων καὶ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι εἶναι εἰς τὴν Νυρεμβέργην καὶ τὴν περιχώρην τῆς καὶ ἐργάζονται. Καὶ δι' αὐτοὺς ὅλους τοὺς πολλοὺς ὀρθοδόξους δὲν ὑπάρχει κ.α.ν.ε.α.ς ἱερεὺς καὶ κ.α.μ.ι.α Ἐκκλησία! Ὅμως ἕνας νέος ἱερεὺς, ὁ π. Σεραφεὶμ Κανδύλης, ἔφυγε καὶ ἦδη ὁ πλησιέστερος εἶναι ὁ ἱερεὺς τοῦ Μονάχου, δηλαδὴ ΔΙΑΚΟ-

τάλησαν χρήματα τὰ ὅποια μὲ ἰδρώτα καὶ αἷμα θὰ πρέπει νὰ ἐξοικονομήσουν, ἐνῶ τώρα στεροῦν τὸ ψῆμι τῶν παιδιῶν τους κ.λ.π., κ.λ.π.

Ἐγὼ μεθὰ εὐκολοὶ εἰς τοὺς κεραυνούς. Ἄλλὰ ἄς σοβαρευθῶμεν ὀλίγον. Διὰ τὴν οἰκονομικὴν νὰ μὴ ἐξοδεύουν τὰ χρήματά τους εἰς τὰ «μπουζούκια», ὅταν βλέπουν ὅτι ὄλη ἡ... «καλὴ» Ἑλλάδα «τὰ σπάει κάθε βράδυ στὰ «μπουζούκια», ὅταν πρόσωπα ὑψηλὰ ἰστάμενα εἰς αὐτὰ πάλιν καταφεύγουν καὶ μὲ τὴν συντροφίαν των φθάνουν μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν ἐν καιρῷ μάλιστα κρισιμοτάτης πολιτικῆς κρίσεως καὶ ἄλλων σπουδαίων θεμάτων ποὺ συνταράσσουν τὴν κοινὴν γνώμην; Διὰ τὴν ἀκόμη οἱ χωρικοὶ νὰ ἀποστραφοῦν τὰ «μπουζούκια» ἀφοῦ αὐτὰ πλέον, κατὰ τὰς σφάρας ἀντιλήψεις ἀρμοδιῶν, ἀποτελοῦν περίπου τὴν ἔθνικὴν μουσικὴν καὶ πλημμυρίζουν ὅλα τὰ ραδιοφωνικὰ προγράμματα;

Ὁ τόνος τῶν «μπουζουκιῶν» δίδεται ἀπὸ τὴν ἡγεσίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπερίμενε κανεὶς μόνον ὑποδείγματα ἤθους καὶ ἀξιοπρεπείας.

ΣΙΑ ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ μαζουρά από εδώ!

Είς τὸ Προξενεῖον λέγουν, ὅτι θὰ ἔρχεται ἱερεὺς ἐκ Μονάχου, ὅταν εἶναι ἀνάγκη ἱερέως διὰ βάπτισιν ἢ κηδεῖαν — ἢ καὶ εἰς μίαν θλίψιν. Εἶναι ὅμως αὐτὸ μίαν κανονικὴν τακτοποίησιν πραγμάτων; Γνωρίζετε βεβαίως ὅπως καὶ ἐγώ, ὅτι ἀνευ ἱερέως δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ κοινότης καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐκκλησιαστικὴ κοινότης, ψυχραίνεται ταχύτατα ἡ πνευματικὴ ζωὴ. Φυσικὰ οἱ Ἕλληνες μας αὐτοὶ δὲν χρειάζονται ἕνα τοιοῦτον ἱερέα, ὅστις θὰ εὕρῃ μίαν εὐσεβῆ ἐκ προτέρου κοινότητα, ἀλλ' ἕνα ἱερέα, ὅστις θὰ ἔχη **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ** ιδιότητα καὶ ὁ ὁποῖος θὰ **ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΗ** κοινότητα. Γνωρίζω ὑπὸ ποίας περιστάσεις εὐρίσκονται οἱ Ἕλληνες ἐγγάτοι. Ἐδῶ ἔχομεν 3 οἰκογενεῖας καὶ τὰ παιδιὰ τῶν ἐνεγράφησαν καὶ ἐδέχθησαν εὐαγγελικὴν (προτεσταντικὴν) ἐκπαίδευσιν καὶ ἐπήγαιναν μάλιστα εἰς τὴν προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅταν ἐπληροφορήθην αὐτό, ἐπήγα εἰς τὴν Νυρεμβέργην εἰς τὸν π. Κανδύλην καὶ ἐζήτησα τὴν ἀδειαν νὰ τοὺς κάμω θρησκευτικὴν διδασκαλίαν. Ἐκοτε καὶ αἱ 3 οἰκογενεαί, οὕτως εἰπεῖν, «ἔγιναν ἐκ νέου ὀρθόδοξοι».

Παρακαλῶ, κάμετε τὸ π̄ν, διὰ νὰ λάβουν πάλιν οἱ πολλοὶ ὀρθόδοξοι μίαν ἐκκλησιαστικὴν περιθάλψιν! Ἦθελον νὰ μεταβῶ εἰς τὸν Ἕλληνα Πρόξενον, ἀλλ' οὕτως εἶναι ἕνας Γερμανὸς **ΜΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ** καὶ προφανῶς δὲν ἀντιλαμβάνεται, πόσον σπουδαῖον εἶναι τὸ ζήτημα. Ἦδη θέτω τὴν πνευματικὴν τύχην τῶν πολλῶν συμπατριωτῶν σας εἰς τὰς χεῖρας σας καὶ ὑπογράφωμαι κ.λ.π.

Vera Kreger

Δὲν σκέπτομαι τίποτε ἄλλο νὰ κάμω, παρὰ μόνον νὰ υποβάλω θερημὴν καὶ ἔντονον ἔκκλησιν διὰ τῶν «Ἀκτινῶν» πρὸς ὅλους τοὺς ἀρμοδίους, Οἰκομενικὸν Πατριαρχεῖον, Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἑλληνικὴν Πολιτείαν, νὰ καταλάβουν καλὰ ὅτι αἱ χιλιάδες τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν δὲν ἡμποροῦν νὰ παραμένουν ἀτιμωρητὰ τόσο ἐγκαταλελειμμένοι.

Ἄς θελήσωμεν νὰ κινηθῶμεν κάπως οὐσιαστικὰ καὶ πρακτικὰ καὶ μὴ ὀλίγη συνέπειαν.

Μετ' εὐχαριστιῶν καὶ ἀγάπης

ΔΗΜ. ΚΩΤΣΑΚΗΣ

Ἐφηγητῆς Πανεπιστημίου — Πολυτεχνείου

★

ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΡΝΕΙΑ

Κύριε Διευθυντά,

Τὶς πρώτες μέρες τοῦ Σεπτεμβρίου ἔγινε στὴν Ἀθήνα ἕνα διεθνὲς συνέδριον μὲ ἀντικείμενον διάφορα θέματα ἐπὶ τῆς πορνείας. Ἐνα θέμα τόσο καυτό, ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς φαίνεται ὅτι δὲν προκάλεσε ἐνδιαφέρον, ἂν κρίνῃ κανεῖς

ἀπὸ τὴν συμμετοχὴν σ' αὐτό. (Καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος οὔτε κἀν ἀπήντησε στὴν εἰδικὴ πρόσκλησιν ποὺ ἔλαβε, ἐνῶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ ἔστειλε εἰδικὸς ἀντιπροσώπους). Τὸ συνέδριον στὴν ἀρχὴ παρουσιάστηκε ἀπὸ τὸν τύπο σὰν συνέδριον «γιὰ τὴν κατάργησιν τῆς πορνείας». Δὲν ἄργησε ὁμοῦ νὰ γίνῃ γνωστὸ ὅτι καθόλου δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν κατάργησιν, ἀλλὰ ἀπλῶς γιὰ τὶς μεθόδους ἐμπορίας τοῦ πράγματος. Νομίζω πὼς ὅλοι αὐτοὶ ποὺ μαζεύθηκαν στὸ συνέδριον, καλὰ καὶ ἅγια βέβαια ἔκαναν, θὰ ἀντιλαμβάνονται ὅτι ὑπάρχει ὄχι ἀπλῶς κενὸ ἀλλὰ μὰ ἀδυσώπητη ἀντίφασιν στὴν προσπάθειά τους. Λέω ἀντίφασιν γιὰ νὰ μὴ πῶ κάτι χειρότερον, ὅτι δηλ. ἀσχολούμεθα μὲ τὸ «ἀνηθον καὶ τὸ ἡδύοσμον» καθ' ὃν χρόνον ἀδιαμαρτυρητῶς καταπίνεται ἡ κάμηλος. Καὶ ἐξηγοῦμαι: Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν πλευρὰ (ἀφῆνω ὅλες τὶς ἄλλες) ἐκεῖνο ποὺ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πορνείας ἀποτελεῖ ἀμάχημα εἶναι τὸ γεγονός τῆς καταρρακώσεως τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος μὲ τὴν ἐμπορικὴν χρῆσιν ἐνὸς ἐνοστικτοῦ ποὺ ἀσφαλῶς δὲν δόθηκε γιὰ νὰ ἀποτελέσῃ ἐμπορεύσιμο ἀγαθόν. Καὶ ἀσφαλῶς ὁ λίθος τοῦ ἀναθήματος δὲν μπορεῖ νὰ ριχθῇ στὸ ἀτυχή πλάσμα ποὺ ἐμπορεύονται τὴ σάρκα τους, ἀλλὰ κυρίως στὴν... ἀξιοπρεπῆ κοινωνία ποὺ συνεργεῖ διὰ τῆς ἀγορᾶς στὸ ἀμαρτωλὸν αὐτὸ ἀλσιθερίσι. Τί νόημα ἔχει λοιπὸν νὰ λέμε ὅτι φροντίζουμε γιὰ τὰ συστήματα τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ διασφαλίσουμε τὴν ἀξιοπρέπεια κ.λ.π. ὅταν δὲν παίρνομεν θέσι ὡς πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐμπόριον (ἀνεξαρκήτως μεθόδων) ποὺ αὐτὸ προσβάλλει καίρια τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητά; Θὰ πάρω τὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸ συνέδριον ὅτι ἀγωνιζόμεσθε νὰ περισώσωμε ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ περισωθῇ. Θὰ συμφωνοῦσα πλήρως ἂν τὸ συνέδριον σαφῶς καὶ ἀπεριφρόστως ἀπεκλήρουσε τὴν πορνεία καὶ αὐτὴ ἡ ἀποκλήρυξις ἀποτελοῦσε ἄρθρον πίστεώς του. Μιὰ τέτοια διακήρυξις θὰ τὴν περιμέναμε τοῦλάχιστον ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ γυναικειὸ σωματεῖο ποὺ ἔλαβε ἐπίσημα μέρος καὶ οὐσιαστικὰ ὀργάνωσε τὸ συνέδριον. Ὅτερον ἀπὸ αὐτὸ βεβαίως θὰ εἶχε πολὺ καλὰ τὴν θέσιν τῆς κάθε προσπάθειας γιὰ νὰ γίνῃ ὅ,τι τὸ δυνατόν στὶς κατευθύνσεις ποὺ τώρα στραφόμεν τὸ συνέδριον.

Ἀκόμη, ἐπιτρέψτε μου, νὰ προσθέσω πὼς ἐκμεταλλεῖται τοῦ ἐνοστικτοῦ δὲν εἶναι μόνο οἱ «μαστρωποὶ» οἱ ὁποῖοι καὶ δικάζονται ποινικῶς. Γύρω μας, ὅπου στραφοῦμε, βλέπομε ἀγρία ἐκμετάλλευσιν ἐμπορικὴν τοῦ ἐνοστικτοῦ, χωρὶς καθόλου αὐτοὶ οἱ ἐκμεταλλεῖται νὰ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ κανένα. Γνωστὰ πλέον αὐτά. Κινηματογράφος, τύπος, ραδιόφωνο κ.λ.π. Ἀκόμη καὶ ἡ ἐμπορικὴ διαφήμισι. Ἐλαστικὰ αὐτοκινήτων ἢ θερμοσίφωνες διαφημίζει καὶ διὰ τοῦ ἐνοστικτοῦ ἀγροῦ.

Ἔτσι ἡ ὑποκρισία μας φθάνει στὸ κορυφωμαί τῆς. Εἶναι σὰν νὰ βάλλομε φωτιὰ στὸ δά-

σος κι' ύστερα νά τά βάζουμε με τά θύματα τῆς πυρκαϊᾶς. Στήν περίπτωσί μας με τά ἀτυχή πλάσματα.

Με ἐκτίμησι
ΛΟΥΚΑΣ ΠΑΡΕΝΤΗΣ

★
Ο ΚΑΚΟΣ ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ

Κύριε Διευθυντά,

Οἱ σιδηροδρομικοὶ ὑπάλληλοι ποὺ ἀπήγγευσαν σέ περίοδο ἀκηϋῆς τῆς ταξιδιωτικῆς κινήσεως ἐπέτυχαν νά γίνουν γνωστά, ἴσως συντόμως καὶ εἰσακουστά, δύο δικαιοῦτα αἰτήματά τους ἔναντι τοῦ ἐργοδότη των — κράτους: νά ἐργάζονται 8 ὥρες, ὅπως τὸ κράτος ἐθέσπισε γιὰ ὅλες τῖς ἐργασίες, καὶ νά πληρώνονται ἠῤῥημένα τῖς Κυριακῆς, ὅπως πάλι τὸ κράτος ὑποχρεώνει τοὺς ἐργοδότες νά κάνουν.

Τὸ κράτος ὅμως χρόνια καὶ χρόνια τώρα καὶ στήν περίπτωσι αὐτὴ ἀπεδείχθη ἕνας κακὸς καὶ κωφὸς ἐργοδότης. Κακὸς διότι ὅ,τι γιὰ τοὺς ἄλλους νομοθετεῖ, τὸ ἴδιο τὸ κράτος τὸ παραβαίνει, καὶ κωφὸς διότι ἔπρεπε νά φρονάξουν ὅπως ἐφώναζαν οἱ σιδηροδρομικοὶ γιὰ νά ἀναγνωρίσῃ, θεωρητικὰ μέχρι στιγμῆς, τὸ δικαίωμα τῶν αἰτημάτων τους. Ἡ περίπτωσι τῶν σιδηροδρομικῶν εἶναι κι' αὐτὴ μιὰ ἀκόμη ἀπόδειξις τῆς νοστορπίας ποὺ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν τακτικὴν διαφύραση ἀνομοδίαν. Πρέπει δηλ. καὶ τὰ πλέον νόμιμα καὶ δίκαια αἰτήματα νά ἀπαιτηθοῦν με βίαιους τρόπους γιὰ νά γίνουν κάπως δεκτά. Δὲν μᾶς φτάνουν τόσα ἄλλα, θέλωμε με κάθε τρόπο νά δικαιωνόμε, ἐμεῖς ἢ ἀστικὴ ἐλεύθερη κοινωνία, τὸν Μαρξιστικὸν τρόπο τῆς σχέσεως τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι ὅμως καιρὸς νά ἀλλάξῃ αὐτὴ ἡ ἀναχρονιστικὴ, ἀν μὴ τι ἄλλο, ἀντίληψις.

Μετὰ τιμῆς
Γ. ΚΟΥΚΟΣΟΥΛΑΣ

★
Ο ΕΡΓΑΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Κύριε Διευθυντά,

Πραγματικὰ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ ἄρθρο «ὁ συνδικαλισμὸς» τοῦ συνεργάτου σας κ. Δημ. Κυρίτου σὲ τελευταῖο τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων».

Εἶναι καιρὸς πιά—θὰ ἔλεγα εἶναι οἱ τελευταῖες προθεσμίες—νά ἀσχοληθοῦμε κάποτε σὰ σοβαρὰ με μερικὰ προβλήματα, ποὺ καίνε σήμερα τὴν κοινωνία καὶ ὅμως μένουν σὲ περιθώριο ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἡγεσία. Νά ἀρχίσουμε νά κινεῖται τὰ ἐργατικὰ θέματα καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἐργάτου καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν πλευρὰ καὶ τὴν ἀποψη τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τοῦ κεφαλαίου.

Εἶναι θλιβερὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἄφισε ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν ἐνδιαφερόντων τῆς τὴν ἐργατικὴ τάξι. Ἀγνόησε τὰ προβλήματα τῆς, τοὺς ἀγῶνες τῆς, τὸ δίκαιον τῆς. Τὸ

γεγονὸς αὐτὸ στοιχίσε πολὺ στὴ χριστιανικὴ παράταξι. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὁ ἐργατικὸς κόσμος νά ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Καιρὸς λοιπὸν νά ἐπανεέλθουμε σὲ σωστὸ δρόμο. Τοῦτο ἐπόσσεξε τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία με τὸν Πάπα Ἰωάννη 23ο.

Ἐγὼ μπροστὰ μου σχετικὸ ἄρθρο γαλλικῆς ἐφημερίδος, ποὺ ἀναδημοσιεύτηκε καὶ σέ μιὰ ἀθηναϊκῆ. «Ἡ Ἐκκλησία στὴν ὑπηρεσία τῶν ἐργατῶν καὶ ὄχι πλέον τοῦ κεφαλαίου», εἶναι ὁ τίτλος ποὺ δίνει ὁ δημοσιογράφος. Τὸ ἔργο τοῦ Πάπα Ἰωάννου 23ου, γράφει, ἢ πολιτεία του, ἢ ἀδιάκοπη μέριμνά του γιὰ τὴν μοῖρα τῶν ἐργατῶν, γιὰ τὴ μοῖρα τῶν φυλακισμένων καὶ τῶν ἀσθενῶν συνεκίνησαν τὴν ἐργατικὴ τάξι ἔως τὰ μύχια.

Στὴν περίφημη ἐγκυκλίῳ του «Mater et Magistra» δὲν ἀνεγνώρισε ἀπλῶς τὰ δικαιώματα τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ καθόρισε καὶ τῖς εὐθύνες τῶν ἄλλων κοινωνικῶν τάξεων. Γενικὰ ὁ Πάπας Ἰωάννης προσέφερε μιὰν ἀνεκτίμητη ὑπηρεσία στὴν προσπάθεια γιὰ καλύτερες σχέσεις μεταξὺ τῶν ἔθνῶν, τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ τῶν ἀτόμων.

Ὁ δεσμὸς ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ ἐργατικῆς τάξεως καὶ Ἐκκλησίας, τονίζει ὁ ἀρθρογράφος, εἶναι ἐνισχυμένος χάρις στὸν Πάπα Ἰωάννη.

Εἶναι λυπηρὸ ποὺ δὲν μπορούμε νά μιλάμε γιὰ ἐργατικὴ μέριμνα καὶ ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πλευρὰ. Καὶ δὲν μπορούμε γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει.

Τέλεια ἀδιαφορία σὰ προβλήματα τοῦ ἐργάτου, ποὺ γίνεται ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως, χωρὶς καμμιά διαμαρτυρία, χωρὶς καμμιά φωνή.

Ἐίχε ἀρχίσει κάποτε μιὰ προσπάθεια ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία με τὴν πρωτοβουλία τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Καθηγητοῦ κ. Φιτράκη γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς «ἡμέρας τοῦ ἐργάτου» καὶ γιὰ κάποιο ἐνδιαφέρον σὰ ἐργατικὰ θέματα. Με τὴν παραίτηση ὅμως τοῦ κ. Καθηγητοῦ σταμάτησε καὶ αὐτό!

Καὶ ἔτσι δὲν γίνεται τίποτε, δὲν ἀκούγεται τίποτε ποὺ νά δείχνῃ ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ μιὰ κοινωνικὴ τάξι, ἀπὸ τῖς πὺ ἀδικημένες καὶ ἀξίωσιμπάθητες.

Γι' αὐτὸ καὶ διαβάστηκε με προσοχὴ καὶ με χαρὰ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Κυρίτου. Καὶ εἶναι καιρὸς πιά νά ἀρχίσῃ συστηματικὴ μελέτη καὶ ἔρευνα τῶν ἐργατικῶν ζητημάτων. Νά γίνουν προτάσεις καὶ νά ὑποδειχθοῦν λύσεις. Νά καταρτίσῃ ἡ Ἐκκλησία ἐπιτροπὴ ἀπὸ μορφωμένους, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, ἐμπειροὺς σὰ κοινωνικὰ προβλήματα, ποὺ θὰ τὴν συμβουλεύεται, θὰ ἀποφασίζει καὶ θὰ ἐνεργεῖ ἀνάλογα στῖς διάφορες περιπτώσεις. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νά ἀρχίσῃ μιὰ σοβαρὴ προσπάθεια πρὸς τὴ κατεύθυνσι αὐτῆ. Ὅσο εἶναι ἀκόμη καιρὸς.

Γιατὶ ὁ ἐργατικὸς κόσμος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Τὸν παίρνουν ἄλλοι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΒΕΛΑΣ
Καθηγητῆς

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΔΥΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΚΙ' ΕΥΟΙΩΝΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Τώρα πού τελείωσε τὸ λεγόμενο «Φεστιβάλ Ἀθηνῶν» (γιατὶ τάχα, ὅπως τὸ «Φεστιβάλ Ἐπιδαύρου» ἔγινε, πολὺ σωστά, «Ἐπιδαύρια», νὰ μὴ δοθῆ καὶ στὸ «Φεστιβάλ Ἀθηνῶν» ἓνα ταιριαστὸ ἑλληνικὸ ὄνομα;) μποροῦμε νὰ κάμουμε δύο εὐχάριστες καὶ εὐόιωνες διαπιστώσεις: Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι τὸ γενικὸ καλλιτεχνικὸ ἐπίπεδο τῶν φρετινῶν ἐκδηλώσεων του ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῶν προηγουμένων χρόνων. Οἱ λαμπρὲς παραστάσεις τῆς «Σαλώμης» τοῦ Ριχάρδου Στράους ἀπὸ τὴν Ὀπερα τῆς Φραγκφούρτης, ἡ θαυμάσια ἀπὸ κάθε ἄποψη παράσταση τῆς «Θυσιάς τοῦ Ἀβραάμ» ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ μᾶς Θέατρο καὶ οἱ συναυλίαι τῆς Φιλαρμονικῆς Ὁρχήστρας τῆς Βιέννης μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ φόν Καραγιάν ἔδωσαν ἰδιαίτερη αἴγλη καὶ ἀξία στὸ φετινὸ πρόγραμμα. Ἀξιόλογες ἐπίσης ἦταν οἱ παραστάσεις τῶν δύο τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδη, τῆς «Ἐλένης» καὶ τῆς «Ἀνδρομάχης», πού παρουσίασε τὸ Ἐθνικὸ μᾶς Θέατρο. Ἀκόμα καὶ οἱ «Σφῆκες» τοῦ Ἀριστοφάνη, πού παίχθηκαν μὲ τὴν ἴδια σκηνοθετικὴ ἀντίληψη, ἀλλὰ μὲ ὕφος, μὲ τρόπο καὶ μὲ ἐμφάνιση, πού ἔμεναν πῶς πιστὰ καὶ πῶς ταιριαστὰ στὸ πνεῦμα καὶ στὴ χάρη τοῦ ἀρχαίου κειμένου, ἀφήσαν καλὲς κι' εὐχάριστες ἐντυπώσεις.

Ἡ δευτέρα—καὶ πῶς εὐχάριστη καὶ ἱκανοποιητικὴ ἐντύπωση—εἶναι ὅτι δόθηκε ἐπιτέλους ἀρετὴ θέσης καὶ σημασία—ἴσως ὄχι ἀκόμη στὴν ἔκταση καὶ στὸν βαθμὸ πού ἔπρεπε, ἀλλὰ πάντως σὲ προχωρημένο σημεῖο—στὶς ἑλληνικὲς καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις: Ἡ Κρατικὴ Ὁρχήστρα Ἀθηνῶν παρουσίασε ἀρετὰ καὶ ἀξία ἑλληνικὰ ἔργα τρεῖς ἑλληνίδες καλλιτέχνιδες τοῦ πιάνου, ἡ Μαρίκα Παπαϊωάννου—Χουμουζίου, ἡ Βάσω Δεβετζή καὶ ἡ Τζίνα Μπαχάουερ, ὅπως ἔβλεψαν ἐπ'αξίας «σοῖστ» στὴν Ὁρχήστρα Δωματίου τῆς Ζυρίχης οἱ δύο πρῶτες καὶ στὴ Συμφωνικὴ Ὁρχήστρα τῆς Ραδιοφωνίας τοῦ Βερολίνου ἡ τρίτη τὸ Λύκειο τῶν ἑλληνίδων ἔκαμε μὴ πολὺ καλὴ παρουσίαση ἑλληνικῶν λαϊκῶν χορῶν ἀπὸ διαφόρους τόπους τῆς χώρας, χωρὶς νὰ λησμονήσῃ καὶ μιὰν ἀξιόλογη ὁμάδα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Κύπρο.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐνθαρρυντικὰ κι' εὐόιωνα σημεῖα, πού εὐχόμεστε καὶ ἐλπίζουμε, μὲ τὴν ὁλοένα διεύρυνση καὶ ἀνάπτυξή τους, ν' ἀπο-

καταστήσουν σύντομα τὸ «Φεστιβάλ Ἀθηνῶν» στὴν πραγματικὴ βασικὴ ἀποστολή του, πού εἶναι ἡ προβολὴ καὶ ἡ ἀνάδειξη τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐπιτευγμάτων καὶ δυνατοτήτων τῆς χώρας.

ΔΕΝ ἘΛΕΙΨΑΝ ΟΜΩΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Δὲν ἔλειψαν ὅμως δυστυχῶς καὶ τὰ σφάλματα καὶ οἱ παραλείψεις. Καὶ γιὰ νὰ μὴ μᾶς ποῦν πὼς φιλολογοῦμε καὶ μεμψιμοιοῦμε, περιοριζόμεστε ν' ἀναφέρουμε μόνο ἓνα λάθος καὶ μόνο μιὰ παράλειψη: Τὸ λάθος εἶναι ὅτι στὴν παρουσίαση τῶν ἑλληνικῶν λαϊκῶν χορῶν παραχωρήθηκε μὴ καὶ μοναδικὴ παράσταση (πού ἦταν καὶ ἡ μοναδικὴ ἐκδήλωση τοῦ «Φεστιβάλ» μὲ μιὰ μόνο παράσταση). Δὲν ἄξιζαν τάχα οἱ ἑλληνικοὶ λαϊκοὶ χοροὶ, πού σημεῖωνουν πόντα, ὅπου κι' ἂν παρουσιασθοῦν, ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὸ ἐξωτερικόν, ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία, νὰ πάρουν κάποια μεγαλύτερη θέση, ἀντὶ τὰ στρωμαχθοῦν σὲ μιὰ παράμερη γωνιά τῶν προγράμματος πρὸς τὸ τέλος του, σὰν ἀπὸ ἐπιεικὴ παραχώρηση; Καὶ νὰ φαντασθῆ κανεὶς ὅτι τίς ἴδιες ἀκριβῶς μέρες τὸ Ἀθηναϊκὸ Κοινὸν παρακολούθησε μὲ προθυμία κι' ἐνθουσιασμὸ σειρὰν παραστάσεων τῶν ...Ἀφρικανικῶν μεταλλέτων!

Ἡ παράλειψη ἐξ ἄλλου, σχετικὴ καὶ αὐτὴ μὲ τοὺς τοπικοὺς ἑλληνικοὺς χορούς, εἶναι ὅτι, ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, ἀποκλείστηκε ὁ σοβαρὸς, ἔγκυρος καὶ διεθνῶς ἀναγνωρισμένος καλλιτεχνικὸς ὀργανισμὸς τῶν «Λαϊκῶν ἑλληνικῶν Χορῶν», πού τὸν ἐμπνέει καὶ τὸν ἐμψυχώνει μιὰ γνήσια καλλιτέχνις, ἡ Δώρα Στράτου. Καὶ ἦταν ἀληθινὰ μιὰ εὐστοχία καὶ εὐγλωττὴ ἀπάντηση στὸν ἀποκλεισμὸ αὐτὸν ὁ θριαμβευτικὸς ἔορτασμός, πού, μὲ τὴ συμπλήρωση 650 παραστάσεων τῶν «Λαϊκῶν ἑλληνικῶν Χορῶν», ἔγινε στὸ ἀρχαῖο θέατρο τοῦ Πασαλιμανίου καὶ προκάλεσε ὄχι μόνο τὴν εὐκρινῆ ἐκτίμηση, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔνθερμο ἐνθουσιασμὸ τοῦ Κοινού, τῆς Κριτικῆς καὶ τοῦ Τύπου, ὅπως καὶ τῶν πολλῶν ξένων θεατῶν.

ΞΕΛΛΕΣ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο, πού ἀφορᾷ τώρα τὸ ἴδιο τὸ Κοινὸ καὶ προπαντὸς τὸ Κοινὸ τῆς «πρεμιέρας» τῆς Φιλαρμονικῆς Ὁρχήστρας τῆς Βιέννης. Βέβαια ὁ Γερμανὸς ἀρχιμουσικὸς εἶναι

διάσημος και ἀληθινὰ σπουδαῖος, καὶ ἀξίζει τίς ἐκδηλώσεις τιμῆς καὶ ἱκανοποιήσεως, ἀκόμα καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ Κοινοῦ. Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ὡς τὸ σημεῖο ὄλο ἐκείνο τὸ «καθὼς πρόκειται Κοινὸ τῆς προεδρίας (ποῦ ὅσο κι' ἂν ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ «σνόμπ», ποῦ εἶναι ἀμφίβολο ἂν νοιώθουν πράγματι τὴν καλὴ μουσικὴ, ὑποτίθεται πάντως πὼς ἔχουν κάποιαν, ἐπιφανειακὴν ἔστω, ἀξιοπρέπειαν) νὰ προσβληθῆ ἀπὸ ὁμαδικὴν ὑστερία καὶ νὰ πάθῃ ἀσυγκράτητο «ντελιγριο» μὲ μανιώδη καὶ ἀκατάπανστα χειροζοτήματα, κ' ἔξαλλες καὶ φρενιτιώδεις, ἐπυφνημίες ποῦ καταντοῦσαν ἄναρθρες κραυγὲς καὶ κάποτε καὶ πραγματικὰ...σὺβριαχτά, μὲ ἐπίμονες καὶ ἀνένδοτες ἀνακλήσεις στὴ σκηνὴ καὶ μὲ αὐτοζοήματα σεισμικῆς ἐν γένει ἐκρήξεις, ἢ ἀπόσταση εἶναι τέτοια, ποῦ φθάνει στὰ ὅρια τῆς ἀναξιοπρεπείας καὶ τῆς δουλοφροσύνης. Καὶ εἶναι εὐχάριστο ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ἀποθροῦνιμος ἀρχιμουσικὸς ἔδωσε ἓνα καλὸ μᾶθημα στοὺς ἔξαλλους καὶ ὑστερικούς θαναστές του: ὅταν τοῦ ἤρτησαν ἐπίμονα καὶ πιεστικά νὰ δώσῃ καὶ ἓνα ἔργο ἐκτός προγράμματος τοῦς τὸ ἀρνῆθηκε μὲ τὴν περήφανη σιωπὴ του καὶ μὲ τὴ μεγαλόπρεπη ἀποχώρησή του! Πόσο καλὰ τοὺς ἔκαμε!

ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΜΗΧΑΝΕΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑ

Μᾶς δόθηκε καὶ ἄλλοτε ἡ εὐκαιρία νὰ τονώσουμε τὴν ἀνάγκη νὰ μὴ μὲνῇ ἡ Ἐκθεσὴ τῆς Θεσσαλονίκης στενὰ προσκολλημένη στὴν παρουσίαση τῶν τεχνικῶν καὶ οικονομικῶν ἐν γένει ἐπιτευγμάτων τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ νὰ δίνῃ τὴν πρόεπουσα θέση καὶ στὸν πνευματικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ τομέα. Δυστυχῶς ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἐπανορθώθηκε ἡ παράλειψη αὐτή, ἀλλὰ ὅσο πάει καὶ μεγαλώνει. Τὰ ἐκθέματα, ποῦ ἐμφανίζον καὶ ἐκφράζον τίς προσπάθειες καὶ τίς πραγματοποιήσεις στὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ τῆς χώρας, ἦσαν βέβαια καὶ στὰ προηγούμενα χρόνια λιγιστὰ καὶ ἀνεπαρκῆ, ἀλλὰ φέτος ἔλειψαν σχεδὸν ὀλότελα. Ὅττε βιβλία, οὔτε ἔργα τέχνης ὑπῆρχαν, οὔτε καὶ λαϊκὴ τέχνη παρουσιάσθηκε στὴ θέση καὶ στὴν ἔκταση ποῦ τῆς ἀξίζει. Καὶ καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μεγάλα καὶ ἐντυπωσιακὰ κατορθώματα, πνίγησαν καὶ θάφτηκαν τὰ πάντα κάτω ἀπὸ τὸν τελώριο, τὸν γιγάντιο—τὸν τερατώδη μᾶλλον—ὄγκο τῶν μηχανικῶν μεγαθηρίων τῶν ξένων βιομηχανιών.

Βέβαια ἡ Ἐκθεσὴ τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι—ὅπως καὶ ὀνομάζεται—«Διεθνῆς», ἀλλὰ δὲν νομίζουμε πὼς ὁ σκόπιμος αὐτὸς ἐμπορικὸς προοδωρισμὸς ἔπρεπε νὰ ἐκποίση καὶ σχεδὸν νὰ ἐξαλείψῃ τὸν βασικὸ καὶ οὐσιαστικὸ χαρακτήρα τῆς Ἐκθέσεως, ποῦ εἶναι—καὶ πρέπει νὰ εἶναι—Ἑλληνικὸς. Καὶ ὅταν μάλιστα λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος—καὶ

ἄλλοτε καὶ τώρα καὶ πάντα—ὄχι μόνον συναγωνίζεται, ἀλλὰ καὶ ὑποσκελίζει καὶ ὑπερβαίνει τοὺς ξένους στοὺς τομεῖς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, δὲν εἶναι μόνον ἄδικο καὶ ἀδικαιολόγητο νὰ παρουσιάζονται πᾶσοι καὶ ἄγνοιοι οἱ τομεῖς αὐτοί, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῶς μειωτικὸ καὶ ἐπιζήμιον. Διότι, ἀντίθετα, μιὰ καλὴ καὶ ὅσο τὸ δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης σὲ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τοὺς, ἐνὼ ἀπὸ τῆ μιὰ θ' ἀνταποκρινόταν στὸν βαθύτερο σκοπὸ τῆς Ἐκθέσεως, θὰ ἔδινε συγχρόνως τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμηθοῦν ἐπάξια τὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ καὶ νὰ ὑψωθῆ περισσότερο ἡ τιμὴ καὶ τὸ κύρος τῆς Ἑλλάδος.

ΜΙΑ ΓΕΝΝΑΙΑ ΔΩΡΕΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Συγκινητικὴ εἶναι πράγματι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωση, ποῦ δείχνουν οἱ λογοτέχνες στὸ παλαιὸ καὶ ἔγκυρο σωματεῖο τους, τὴν «Ἐταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν». Ἐπειτα ἀπὸ τὴ μεγάλη δωρεὰ τοῦ ποιητῆ Ἰωάννη Γουπάρη, ποῦ κληροδότησε στὴν Ἐταιρία τὸ σπίτι του, τὴ βιβλιοθήκη του καὶ τὰ συγγραφικὰ του δικαιώματα ἀπὸ τίς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τραγῳδιῶν καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν πολὺτιμη κληρονομία τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀρχείου, ποῦ ἀφῆκε στὴν Ἐταιρία ὁ ποιητῆς καὶ συλλέκτης καὶ μελετητῆς τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν Ἄγιος Θέρος, ἰδοῦ τώρα καὶ μιὰ νέα μεγάλη δωρεὰ στὴν Ἐταιρία ἀπὸ τὸν ποιητὴ καὶ κριτικὸ Μάρκο Αὐδύερη. Ἐνῶ, εὐτυχῶς, ζῆ ἀκόμα κι' ἔξακολουθεῖ νὰ ἐργάζεται ἀποδοτικά, ἀνακοίνωσε στὴν Ἐταιρία ὅτι, μὲ διαθήκη του, τὴν ἔχει καταστήσει μοναδικὴ κληρονομία ὄχι μόνον τῆς βιβλιοθήκης καὶ ὅλων τῶν ὑπαρχόντων του, ἀλλὰ καὶ τῆς χρηματικῆς περιουσίας του. Καί, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ἡ Ἐταιρία, γιὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη της, τὸν ἀνεκήρυξε μέγαν εὐεργέτην κι' ἐπίτιμο πρόεδρό της.

Τιμὴ δίκαιη καὶ ἐπιβλημένη, ποῦ ἐκφράζει ὄχι μόνον τὰ αἰσθήματα τῶν μελῶν τῆς Ἐταιρίας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ποῦ τιμᾷ καὶ σέβεται τέτοιες εὐγενεῖς καὶ γενναῖες ἐκδηλώσεις, ποῦ δείχνουν ὑψηλὸ πνευματικὸ ἦθος.

Η «ΕΙΔΟΠΟΙΟΣ ΔΙΑΦΟΡΑ» ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἀκούστηκε πάλι ἡ θεορμὴ, σοβαρὴ καὶ ἔγκυρη φωνὴ τοῦ Γιῶργου Θεοτοκά σχετικά μὲ τὴ βασικὴ θέση καὶ σημασία τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ὑπόσταση καὶ πρόοδο τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τονίζοντας σ' ἓνα πρόσφατο ἄρθρο του τὴν ἀνάγκη νὰ διατηρηθῆ καὶ νὰ τονωθῆ ἡ «πανορθόδοξη ἐνότης», ὑποστηρίζει καὶ διακηρύσσει γιὰ μιὰν ἀκόμη φο-

ρά ότι «ή Ὁρθοδοξία, μαζί με τή γλώσσα μας και τὰ Ἑλληνικά γράμματα, θά συνθέσουν τήν πνευματικὴν ἰδιότητα, τὴν «εἰδοποιὸ διαφορά» τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσ' τὸν αἰθριανὸν Ἑυρωπαϊκὸν κόσμον τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ—αὐτὸ ποῦ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ στερηθῶμε, ἂν θέλουμε νὰ διατηρήσουμε τὴν ἐθνικὴν προσωπικότητά μας».

Χαιρόμαστε με ἰδιαίτερη ἱκανοποίησι καὶ ἐκτίμησιν τὴν εὐστοχίαν αὐτὴ ἐπιγραμματικὴ διαπίστωση ἐνὸς ἐκλεκτοῦ καὶ ἄξιου πνευματικοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν προσυπογράφουμε με ὄλην μας τὴν καρδίαν.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΝΕΓΡΩΝ

Οἱ διακοπὲς τοῦ θέρους φέρουν με πολλὴ καθυστέρησι στὸ φῶς ἓνα σημεῖωμα ποῦ ἀφορᾷ ἀξιόλογο γεγονὸς τῆς παρελθούσης περιόδου. Πρόκειται γιὰ τὰ «Νέγρικα Χριστούγεννα».

Ἄν καὶ εἶναι ἄγνωστος καὶ ἀκατανόητος σὲ μᾶς τοὺς ὀρθοδόξους ὁ «Διονυσιακὸς» τρόπος χριστιανικῆς λατρείας, ἐν τούτοις δὲν παύει, λόγῳ ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ γεγονότος νὰ παρουσιάσῃ ἡ λατρεία αὐτὴ ἀπὸ ἐθνολογικῆς καὶ ψυχολογικῆς πλευρᾶς μεγάλο ἐνδιαφέρον.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Νέγροι χριστιανοὶ τῆς Ἀμερικῆς ἕμνου, ἐπικαλοῦνται καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Χριστὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν των με ὀραϊότατα παθητικὰ τραγούδια τὰ «Σπιρίτσιουαλς» με πνευστὰ καὶ κρουστὰ ὄργανα, με ταυτόχρονας χορευτικὰς κινήσεις τοῦ σώματος, με ἀλαλαγμοὺς καὶ πλήθος συμβολικῶν κραυγῶν.

Αὐτὸν τὸν τρόπον αἰσθάνονται καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος τοὺς ἐμπνέει γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὰ θρησκευτικὰ των συναισθήματα. Φυσικὰ οἱ λατρευτικὰς αὐτὰς ἐκδηλώσεις, οἱ ὁποῖες τόσον μακρὰ βραδύονται ἀπὸ τὴν πνευματικὴν φύσιν καὶ ὑπόστασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀποδεικνύουν ὅτι εἰς τὰ βάθη τοῦ ὑποσυνειδήτου τῶν μελαπῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχει ἀκόμη ζῶσιν ἡ «ἀνάμνησις» τῆς Ἀφρικανικῆς προελεύσεως

των. Αἱ φυλετικαὶ καταβολαὶ ἰδίως τοῦ ὑποσυνειδήτου καὶ αἱ παρορμήσεις του δὲν διαφοροποιοῦνται μέσθ 100 ἢ 200 χρόνια.

Ἄν καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι τελείως ἀσυμβίβαστος με τὸ Χριστιανικὸ πνεῦμα, παρ' ὅλα ταῦτα ἔχει μιὰ συγκινητικὴ εὐκρίνεια ὁ πρωτόγονος, ὁ ἄγριος ἀλλὰ αὐθόρμητος καὶ πηγαῖος αὐτὸς τρόπος ἐκφράσεως τῆς πίστεως των. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι μεταξὺ τῶν Νέγρων ὑπάρχουν εὐλαβέστατοι καὶ βαθύτατα πιστοὶ Χριστιανοί.

Οἱ παρορμήσεις τῶν «Νέγρικων Χριστουγέννων» — ἔτσι μεταφράσθησαν τὰ «Μπλάκ Νατίβιτου» — μοῦ ἐπανεφάνησαν στὴ μνήμη τὴς προσπάθειες τὴς ὁποῖας καταβάλλουν ξένα δόγματα σὲ ξένα κράτη διὰ νὰ πλησιάσουν τὰ πλήθη τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν λατρεία.

Οἱ ὄργανωμένους θρησκευτικὰς — ἐπὶ ὕψους ἐπιπέδου — καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις, ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι ἐξαιρετικὸς τρόπος διαφωτίσεως, διδασκαλίας καὶ προσεγγίσεως τῶν μαζῶν «ψυχρῶν» μαζῶν.

Ἴδου τὰ ἀποτελέσματα τοῦ θιάσου τῶν «Νέγρικων Χριστουγέννων», ὁ ὁποῖος περιοδεῖ ἐν τὸν κόσμον, καὶ θριαμβεῖ με τὴ «ἐδιδασκαλία» τὴν ὁποῖαν ἔκαμε ἀπὸ τῆς σκηνῆς Ἀθηναῖκου θεάτρου. Ἡ συγκίνησις καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ὁ ὁποῖος προεκλήθη ἀπὸ τοὺς δυσώρτους, τοὺς κακόφρονους ἀλλὰ πέρα ὡς πέρα ἀληθινούς καὶ ἀνθρώπινους τύπους τοῦ θιάσου ἀμφιβάλλω ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο εἰς τὸ ἴδιον ἀκροατήριον ὑπὸ ἄλλας συνθήκας. Ἡ σκηνὴ δὲν εἶναι φυσικὰ ἄμβωνος, ἀλλὰ μορεῖ νὰ ἀποδώσῃ ἔργον ἄμβωνος με τεράστιες δυνατότητες. Τοὺς συγκλονισμοὺς καὶ τὸ δέος τὸ ὁποῖον προκαλοῦν οἱ ὀλοκληρωμένους παρουσιάσεις ἔργων ἐνὸς Κλωντέλ, ἐνὸς Μπάχ, ἐνὸς Μπετόβεν, εἶναι καταστάσεις τὴς ὁποῖας ἢ δὲν αἰσθάνονται ἢ δὲν ἔζησαν ἢ θέλουν νὰ ἀγνωστοῦν οἱ ἀρνηταὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ τεραστία ὑποβολῆ τὴν ὁποῖαν ἀσκει ἡ σκηνὴ ἐπὶ τῶν μαζῶν καὶ τὰ πνευματικὰ ὠφέλη τὰ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ προκύψουν εἶναι ἀνυπολόγιστα.

Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

Ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ ἕνδεκα χῶρες ἔλαβαν μέρος στὴν πρῶτη διεθνῆ διάσκεψιν, ποῦ με πρωτοβουλία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ὄργανώθηκε τὸν Ἰούνιον στὴν Ἐράγγελικὴ Ἀκαδημία τοῦ Ἀρνολντσαϊν (Γερμανία) γιὰ

νὰ ἀντιμετωπίσῃ προβλήματα τῶν ἐργατῶν ποῦ ἀπασχολοῦνται μακρὰ ἀπὸ τὴς πατρίδες τους σὲ ξένες χῶρες. Τὴς συζητήσεις διηύθυνε ὁ Γάλλος οικονομολόγος καὶ πρῶτον ὑπουργὸς καθηγητῆς André Philippe, ὁ ὁποῖος προσέβλεψε κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη διαρκὴ ἀύξηση τῶν ξένων ἐργατικῶν χειρῶν στὴς βιομηχανικὰ ὑπερανεπτυγμένες χῶρες τῆς Ἑυρώπης. Στὴ Γαλ-

λία ζοῦν σήμερα καὶ ἐργάζονται 2 περίπου ἑκατομ. ξένοι ἐργάτες, στὴ Γερμανία 800 χιλιάδες καὶ στὴν Ἑλβετία ἔνας στοὺς τρεῖς εἶναι ξένος ἐργάτης. Ἡ πραγματικότης αὐτὴ δημιουργεῖ σοβαρὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, ἰδιαίτερα λόγω τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τὴς οἰκογενεῖς τους. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει μπροστὰ τῆς ἓνα ἐπιτακτικὸ καθήκον, νὰ φα-

νή συμπαράστατης κι' αυτή των έργατων στην ξένη χώρα και να αντιμετώπιση ώριμα τουλάχιστον προβλήματά τους. 'Η διάσκεψη συνέστησε μία ειδική επιτροπή, η οποία θα συνεργασθή με εκπαιδευτικούς όλων των δογμάτων, της Καθολικής 'Εκκλησίας συμπεριλαμβανομένης. 'Η επιτροπή θα ενημερώνη τακτικά τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο των 'Εκκλησιῶν και θα εισηγείται σ' αὐτὸ τὴν ὑποστήριξη ἢ και τὴν ἀμεση λήψη συγκεκριμένων μέτρων. Μεταξὺ τῶν ὑποδείξεων και τῶν προτάσεων τῆς Α' διασκέψεως ξεχωρίζουν τρεῖς κυρίως, ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἐξασφάλιση τακτικῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἐργατῶν με τὴν οἰκογένειά τους, τὴν ὀργάνωση καλύτερων συνθηκῶν διαμονῆς τῶν ἐργατῶν και τὴν ἐνίσχυση τῶν προγραμμάτων ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως ἢ μετεκπαιδευσεῶς τους.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ 1963

Με συμμετοχὴ πολλῶν ἐλλειπτῶν προσκεκλημένων ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, Γαλλία, Ἡνωμένες Πολιτεῖες και ἄλλες χώρες ἐγκαινιάσθησαν ἐφέτος οἱ «Συνατήσεις τοῦ Βερολίνου», ἀφιερωμένες στὸ θέμα «Σύμβολο και μῦθος στὴ σύγχρονη τέχνη». Κορυφαία ἐκδήλωση τῶν ἐλλειπτῶν μουσικῶν ἐκτελέσεων στάθηκε ἡ παρουσίαση σὲ πρώτη πλήρη ἐκτέλεση τῆς ὄπερας τοῦ Darius Milhaud «Ἡ Ὁρέστεια τοῦ Αἰσχύλου» με κείμενο τοῦ Πῶλ Κλωντέλ. Τὸ κοινὸ ἐπεφύλαξε ἐνθουσιώδη ὑπόδοχή στὸ ἔργο και στὸν Γάλλο συνθέτη, ποὺ ἐδημιούργησε—ὅπως ὁμόφωνα ἔγραψε ἡ κριτικὴ—ἕνα σημαντικώτατο ἔργο στὴν ἱστορία τῆς Μουσικῆς. «Σύμβολο και μῦθος» ἦταν τὸ θέμα και τῆς ἐκθέσεως ζωγραφικῆς, ποὺ ὀργάνωσε ἡ Ἀκαδημία Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Βερολίνου. Περιελάμβανε 120 ἔργα τῶν τελευταίων 80 ἐτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔργα τοῦ Κλέε, Πικάσο, Μπέκμαν, Κοκότσα και Ἔνσοφ. Ἐντυπωσιακὴ ἦτο ἡ προτίμησή τοῦ ὀργανικοῦ θέματος στὰ ἔργα τῆς

ἐκθέσεως, και ἄλλα ὥστόσο κεντρικὰ θέματα, ὅπως τὰ «Προμηθεύς», «Πάν», «Περσεύς» και «Διόνυσος» ἦταν φανερὸ ὅτι ἐμπνέουν τοὺς καλλιτέχνες τῆς ἐποχῆς μας. Μία τρίτη ἐκδήλωση τῶν «Συνανήσεων τοῦ Βερολίνου» ἀπετέλεσαν οἱ δημόσιες συζητήσεις γνωστῶν κριτικῶν τῆς τέχνης και τοῦ λόγου καθὼς και ὀρισμένες διαλέξεις γύρω ἀπὸ τὸ κεντρικὸ θέμα τῶν συνανήσεων. Ὁ Νικόλας Ναμπόκοφ διηθῆνε τὴ συζήτηση τῆς πρώτης συνανήσεως με θέμα τὸ ἔργο τοῦ Schönberg «Μωσῆς και Ἀαρών». Ὁ Σαλβατὸρ ντε Μανταγάγια ἀνέλυσε τὸ ἔργο τοῦ Ντὲ Φάλια «Ἀτλαντὶς» και ὁ Ἐλβετὸς συνθέτης W. Schuh τὴν «Ὁρέστεια» τοῦ Κλωντέλ. Ἄλλοι διακεκριμένοι κλητῆται ἦσαν ὁ Ἄγγλος ποιητῆς W. Anden και ὁ Γερμανὸς φιλόσοφος και κριτικὸς τοῦ πολιτισμοῦ Th. Adorno.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ἡ ἀκαδημία διεθνῶν παιδαγωγικῶν ἐρευνῶν τῆς Φραγκφούρτης ἐξέδωκε πρόσφατα ἕνα ἐνδιαφέροντα τόμο, ποὺ ἀποτελεῖ μία συστηματικὴ ἐπισκόπηση τῆς διεθνῶς παιδαγωγικῆς κινήσεως, ἰδιαίτερα στὴν Ἀμερικὴ, τὴ Σοβ. Ρωσία, τὴ Σουηδία, Ἀγγλία και Γερμανία. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἕνα ἀρθρο τοῦ Προέδρου τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Βουλῆς Δρος Gerstenmaier με θέμα «Ἐκπαίδευση και πολιτικὴ». Τὸ ἔργο κυκλοφορεῖ ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἡ Παιδεία ὡς ἀντικείμενον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης» ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Quelle - Meyer τῆς Χαϊδελβέργης.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΤΟΥ R. BULTMANN

Σταθμὸς στὴν ἱστορία τῆς Θεολογίας χαρακτηρίσθη ἀπὸ τοὺς εἰδικούς τὸ ἔργο τοῦ καθηγητ. τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μάρμπουργκ και γνωστοῦ θεολόγου R. Bultmann:

«Ἡ θεολογία τῆς Καινῆς Διαθήκης» (Ἐκδ. οἶκος J. Mohr, Τυβίγγη, 610 σελ.). Ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖται σήμερα ὁ ἴδρυτής μιᾶς νέας κατευθύνσεως στὴν θεολογικὴ ἐρευνα τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ ἐγκαινιάσε με τὸ ὀγκῶδες ἔργο του τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. «Ἡ Θεολογία τῆς Κ. Διαθήκης», ποὺ κυκλοφορεῖ σὲ νέα ἐπιρρημένη ἔκδοση, συγκεντρώνει τώρα τὸν καρπὸ τῆς μακροχρόνιας ἐργασίας τοῦ Bultmann στὴν ἱστορία τῆς Κ. Διαθήκης, τὴν ἴδρυση τῆς Ἐκκλησίας και τὴν ἐκδίπλωση τῆς διδασκαλίας της στοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες.

ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Εἰκοσιεπτὰ ἑκατομμύρια τόμοι βιβλίων ἀγοράσθησαν τὸν περασμένο χρόνο στὴ Δυτ. Γερμανία μέσω συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων κυκλοφορίας βιβλίου. Τὸ σύστημα αὐτὸ προμηθείας βιβλίων, ποὺ καλλιεργεῖ σὲ ὑγιεῖς βάσεις τὴν ἐκλογὴν καὶ διάδοσιν τοῦ ἐλλειπτοῦ βιβλίου με πολὺ προσιτοὺς ὄρους, ἔχει σήμερα πάρα πολλοὺς φίλους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν τῶν 15 μεγάλων συνεταιρισμῶν (λεσχῶν) βιβλίου ὑπολογίζεται πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς ὅλων τῶν μεγάλων καθημερινῶν ἐφημερίδων μαζί. Ἀξιοσημειωτο εἶναι, ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν ἐργαζομένων—συνδρομητῶν τῶν λεσχῶν βιβλίου εἶναι πάρα πολὺ ὑψηλὸ. Ἔνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους συνεταιρισμοὺς ἀνεκοίνωσε ὅτι 22 ο) τῶν μελῶν του εἶναι ἐργάτες, 28 ο) δημόσιοι και ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι. Σὲ 25 ο) τοὺλάχιστον ὑπολογίζεται ἐπίσης ὁ ἀριθμὸς τῶν ξένων στὴν ἡλικία μελῶν. Ἐνα ἄλλο ἐνδιαφέρον στοιχεῖο εἶναι ἡ διαπίστωση, ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν μελῶν—συνδρομητῶν ἐκλέγει μόνη της τὰ βιβλία ἀπὸ τοὺς καταλόγους, ποὺ οἱ συνεταιρισμοὶ θέτουν τακτικὰ στὴ διάθεσή τους, ἐνῶ μόνο 10ο) τῶν συνδρομητῶν ἱκανοποιεῖται με βιβλία, ποὺ χωρὶς προσυν-

εννόηση και με βάση μία αρχική δήλωση ενδιαφερόντων τους ταχυδρομεί ό συνεταιρισμός τους.

ΝΕΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ

Η τοπική Βουλή του Baden - Württemberg έψήφισε όμόφωνα την ίδρυση ενός νέου πανεπιστημίου στην πόλη Konstanz στα Γερμανοελβετικά σύνορα. Έν τώ μεταξύ έδόθησάν στη δημοσιότητα πλήρη στοιχεία του προγράμματος ίδρύσεως και λειτουργίας του νέου πανεπιστημίου, του όποιου τó συνολικό κόστος προϋπολογίζεται σέ 525 εκατομμ. γερμανικά μάρκα (4 δι-

σεκατομμύρια δρχ.), από τά όποια 320 εκατομμ. θά απαιτηθούν για τά πανεπιστημιακά κτίρια. Ο έτήσιος προϋπολογισμός λειτουργίας του Ίδρύματος θά φθάνη τά 26 εκατομμύρια μάρκα (200 εκατομμύρια δρχ.). Τό πανεπιστήμιο θά άντιπροσωπεύη ένα νέο τύπο άνωτάτου εκπαιδευτηρίου με κύριο χαρακτηριστικό τήν «συγκέντρωση τών δυνάμεων». Θά έχη τρεις μόνον σχολές, φιλοσοφική, κοινωνικών έπιστημών και φυσικομαθηματική.

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Από 100.000 φωτογραφίες Εύρωπαίων φωτογράφων έγι-

νε ή έπιλογή τών εκθεμάτων μιās μεγάλης Έκθέσεως, που διοργανώθηκε τó καλοκαίρι στό Ντάρμστατ τής Γερμανίας με θέμα «τó ανθρωπίνο πρόσωπο τής Εύρώπης». Κριτήριο για τήν έκλογή τών φωτογραφιών δέν ήταν μόνο ή καλλιτεχνική τους άξία, αλλά κυρίως ή ανθρωπινή έκφραση και ή έμφαση του προσωπικού στοιχείου στό φωτογραφικό θέμα. Η Έκθεση έδωσε μία μοναδική εύκαιρία νά καταδειχθούν και νά μελετηθούν όχι μόνο οι άντιθέσεις, αλλά και ό συμπλησιασμός και ή παράλληλη πορεία του «προσώπου» του Εύρωπαίου άνθρώπου.

Α.Μ.

Έλάβομεν :

ΙΩ. Θ. ΚΟΛΙΤΣΑΡΑ: «Είπε και έγεννήθησαν» Έκδοσις Άδελφότητος Θεολόγων ή «Ζωή». Άθήναι 1963.

«Έλάτε στή γιορτή μας». Έκδοσις «Ζωής του Παιδιού». Άθήναι 1963.

Άρχιμ. ΦΩΤΙΟΤ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΤ: «Μνημόσυνα ήρώων του Κυπριακού άπελευθερωτικού άγώνος». Λευκωσία, 1963.

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ, διευθυντού Κέντρου Κοιν. Προνοίας Κυκλάδων: «Άτομισμός και άλληλεγγύη». Σύρος 1963.

ΚΩΣΤΑ Ε. ΤΣΙΡΟΠΟΤΑΟΤ: «Λόγος περί τών παθών» (τέτσερα δοκίμια), Άθήναι 1963.

ΑΝΑΣΤ. ΠΙΕΡΙΟΤ: «Ο κοινωνισμός του Χριστιανισμού». Έκδοσις τής Έλληνικής Χριστοπολιτείας. Άθήναι 1963.

«Ο άρχιμανδρίτης Γρηγόριος Μαχαιριώτης» (έψηφισμένος ήγούμενος Μαχαιριώ) και τόν ξογον του». Έπιμελεία Άρχιμ. ΦΩΤΙΟΤ ΚΩΝ-

ΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΤ.

Γ. ΔΙΑΜΠΟΗ: «Ο έπαναστάτης λόγος» (ποιήματα). Χίος 1963.

ΑΓΓΕΛΟΤ Ι. ΚΟΤΚΟΤ: «Πινελιές». Άθήναι 1962.

«Στή χώρα του Κίτρινου ποταμού» (παιδικό διήγημα). Έκδοσις «Ζωής του Παιδιού». Άθήναι 1963.

Μοναχής ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ: «Θεοδώρα ή Πατρικία». Ι. Γυναικείον Ήσυχαστήριον Άναλήψεως Κοζάνης. Άθήναι 1963.

Γ. Δ. ΚΟΤΛΟΤΚΗ: «Η Καινή Διαθήκη και ή άγωγή». 1963.

ΞΕΝ. ΚΟΝΔΑΚΗ, ίατρού έργασίας: «Στοιχεία έργονομίας». Έκδοσις Έλληνικού Κέντρου Παραγωγικότητος. Άθήναι 1963.

Άρχιμ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΤ ΜΑΝΙΑΤΟΠΟΤΑΟΤ: «Τό 12ον Βυζαντινολογικόν Συνέδριον και ή συντήρησης τών εικόνων του Σινά». Κάιρον 1963.

ΝΙΚ. Δ. ΜΟΥΣΤΑΝΗ: «Ψίθυροι» (ποιήματα). Νίκαια 1963.

